

RAAP België - Rapport 68

**Esplanadestraat 7
Aalst**

**Archeologienota Archeologisch Vooronderzoek
Verslag van de Resultaten
Bureauonderzoek – 2017C209**

Nazareth
2017

Colofon

Opdrachtgever: *Mevrouw De Rauw Machteld*
Scherrestraat 23
9320 Erembodegem

Titel: Esplanadestraat 7, Aalst
Archeologienota Archeologisch Vooronderzoek
Bureauonderzoek - 2017C209

Status: Definitief

Datum: April 2017

Auteur: Vermeulen Bram

Projectcode: 2017C209

Raaproject: AAES-01

Erkend archeoloog: RAAP België (OE/ERK/Archeoloog/2016/00154)

Bewaarplaats documentatie: RAAP België,
Steenweg Deinze 72,
9810 Nazareth

Bevoegd gezag: agentschap Onroerend Erfgoed

RAAP België BVBA
Steenweg Deinze 72
9810 Nazareth
telefoon: 09/311 56 20 - 0498/44 16 99
E-mail: raap@raap.be

© RAAP België bvba, 2017

RAAP België aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen.

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave	2
Samenvatting.....	3
1 Verslag van resultaten: bureauonderzoek 2017C209	6
1.1 Beschrijvend gedeelte	6
1.1.1 Administratieve gegevens	6
1.1.2 Aanleiding	8
1.1.3 Geplande ingreep	9
1.1.4 Archeologische voorkennis	13
1.1.5 Onderzoeksopdracht	14
1.1.6 Beschrijving van de strategie & werkwijze van het bureauonderzoek	15
1.2 Assessmentrapport bureauonderzoek.....	17
1.2.1 Geografische situering.....	17
1.2.2 Aardkundige gegevens	20
1.2.3 Archeologische gegevens	28
1.2.4 Historische gegevens.....	35
1.2.5 Archeologisch verwachtingsmodel.....	49
1.2.6 Synthese en potentieel op kenniswinst	54
1.2.7 Onderzoeksvragen.....	56
1.2.8 Voorstel voor vervolgonderzoek	58
2 Bibliografie	59
2.1 Uitgegeven bronnen.....	59
2.2 Onuitgegeven bronnen	59
2.3 Geraadpleegde websites	59
3 Lijst van opgenomen figuren	61
4 Bijlagen	63

Samenvatting

In opdracht van Archi-Ven BVBA, heeft RAAP België een archeologisch vooronderzoek uitgevoerd voor het verkrijgen van een stedenbouwkundige vergunning voor de bouw van een nieuwe eengezinswoning aan de Esplanadestraat 7 te Aalst.

Het doel van dit onderzoek was na te gaan of er kans is op aanwezigheid van waardevolle archeologische resten. Hierbij zijn gegevens verzameld over geografische, landschappelijke en de archeologische en historische context van het plangebied. Op basis daarvan is een archeologische verwachting opgesteld en is nagegaan wat de invloed is van de werken op het archeologisch erfgoed en welke maatregelen er dienen te worden genomen in functie van eventueel verder onderzoek van archeologische gegevens.

De geplande ingreep omvat de afbraak van de huidige woning en het optrekken van een nieuwe woning met tuinhuis. Aangezien het projectgebied in een vastgestelde archeologische zone ligt, overschrijden de geplande werken de vastgelegde oppervlaktecriteria. Het projectgebied (met perceelnummer 351D2) is gelegen aan de rand van de historische binnenstad van Aalst. Het is in het noorden gelegen van een huizenblok die gevormd wordt door de Esplanadestraat, de Peperstraat en de Kattestraat. Op het gewestplan staat de betrokken zone gekarteerd als woongebied. Het terrein is op het huidige moment in gebruik. In het noordelijk gedeelte staat een woonhuis, ten zuiden daarvan ligt een tuinzone.

Bodemkundig gezien kan er (licht zandige) leembodem verwacht worden. Deze informatie is afgeleid uit archeologische onderzoek in de directe omgeving van het terrein, aangezien de bodemkaart geen informatie kan verschaffen voor het centrum van Aalst. Topografisch gezien bevindt het terrein zich op een hoger gelegen landtong tussen de beekvalleien van de Ediksveldbeek in het westen en de Dender in het oosten. De bodem zal dus iets droger zijn dan in de omgeving van de naburige waterlopen. Het terrein zelf is zo goed als vlak. De hoogtewaarden schommelen rond 11,5 meter TAW. De tertiaire ondergrond van het gebied staat gekarteerd als *Lid van Aalbeke (KoAa)*, een geologisch onderdeel van de *Formatie van Kortrijk (Ko)*. Daarbij gaat het om een homogene blauwgrijze, plastische en zware klei die in het Vroeg Eoceen afgezet is. Bovenop dit tertiair, marien pakket heeft zich de Quartairgeologische bodem afgezet. Op de locatie van het plangebied betreft de Quartairgeologische opbouw het fluviale afzetting type 3. Onderaan het bodemarchief van type 3 zitten fluviale afzettingen uit het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen). Daar bovenop zijn eolische zandige tot siltige afzettingen uit dezelfde periode afgezet. In combinatie hiermee kunnen er hellingsafzettingen uit het Quartair voorkomen. Er zijn geen gegevens beschikbaar omtrent erosiegevoeligheid.

Archeologisch en historisch gezien bevindt het projectgebied zich in een interessante zone. Ze is gelegen net ten zuiden van de tweede stadsomwalling. In de stadskern van Aalst zijn er sinds de Steentijd vondsten die wijzen op menselijke occupatie en activiteit. Voor de Steentijd, Metaaltijden en Romeinse tijd zijn de archeologische vondsten en sporen schaars, maar wel aanwezig. Het betreft meestal een aantal losse vondsten of vanaf de Bronstijd om geïsoleerde grondsporen. De sporen uit deze periode zijn ook sterk verspreid over het centrum. De dichtstbijzijnde sporen uit de Steentijd werden gevonden aan de Vaartstraat. Voor de Metaaltijden was dat aan het Heilige Geestkapel, aan

de Kattestraat. Met oog op de omgeving en de aanwezigheid van een Romeinse heirbaan moet er wel degelijk een Gallo-Romeinse aanwezigheid geweest zijn in de stad. Al is deze vandaag archeologisch nog moeilijk te staven. Vanaf de middeleeuwen echter, zijn er meer archeologische sporen en structuren aanwezig. Vanaf 866 wordt Aalst vermeld in historische geschriften. Vanaf de 9de eeuw worden vermeldingen gemaakt van landerijen en eigendommen in de stad Aalst die toebehoren aan de abdij van Lobbes en het kapittel van Kamerijk. De stad beschikte ook over een watermolen. Vanaf dan zal het centrum van de stad zich stelselmatig ontwikkelen op de westelijke oever van de natuurlijke Dender. Er wordt in de 11de eeuw een kasteel opgericht een pre-stedelijke kern (het *Zelhof*) ontwikkelde zich aan de Dender. Deze kern was gelegen aan de landweg Brugge – Keulen. Het centrum zal zich snel uitbreiden naar de huidige Grote Markt en vanaf dan zal ook het stratenpatroon, zoals we het vandaag kennen, gevormd worden. Vanaf 1050 zullen er grote infrastructuurwerken plaatsvinden in Aalst. In een eerste fase (1050 – 1128) zal naast het bovengenoemde *castrum* ook een eerste stadswal opgericht worden. In de tweede fase (2de helft 12de eeuw) wordt de zone rond de Oude Vismarkt gereorganiseerd en wordt het winterkanaal van de Dender opgevuld. De derde fase omvat de constructie van de tweede stadswal (circa 1200). Deze valt samen met de huidige ringbaan. Archeologisch en cartografisch gezien ligt het projectgebied op dat moment nog in een onbebouwde, perifere zone die vermoedelijk als akkerland, weiland of tuinzone gebruikt wordt. Pas vanaf de 13de eeuw wordt er huizenbouw vastgesteld aan de Kattestraat. In de 14de eeuw kreeg de stad een radiaal-concentrisch stratenpatroon. Op dit moment was de stad sterk verstevigd. De tweede stadswal was uitgebreid met een stenen ringmuur met verschillende torens en stadspoorten.

De stad is in de eeuwen nadien sterk belaagd geweest door verschillende tegenstanders. Vanaf de 15de en 16de eeuw zal de bebouwing zich verder uitbreiden in de perifere zone van de stad, vanaf dan zijn er ook archeologische meldingen voor huizenbouw aan de Peperstraat. Vanaf de late middeleeuwen zijn er ook steeds meer indicaties voor het aanwezigheid van ambachten in de zone van het projectgebied. Zo werd er aan de Kattestraat een smederij vastgesteld die te situeren valt rond de late 13de – vroege 14de eeuw en zijn er voor de Peperstraat verschillende indicaties voor de aanwezigheid van pottenbakkers. Minstens vanaf 1621 zouden er meldingen zijn van deze activiteit in de omgeving van de Peperstraat. Rond 1667 werd de stadsversterking, toen voorzien van uitspringende bastions, op bevel van de Franse Maarschalk Turenne afgebroken. Vanaf de 18de eeuw werd de Dender gekanaliseerd en kende de stad een verdere urbanisatie en industrialisatie.

Op het cartografisch materiaal staat het plangebied sinds het midden van de 16de eeuw aangegeven als een onbebouwde en groene zone, die mogelijk gebruikt werd voor landbouw. Het projectgebied was toen een soort van achterliggende grond voor de percelen aan de Peperstraat. Ten noorden werd ze geflankeerd door een verharde zone aan de stadsversterking. Het is niet duidelijk of deze weg al de Esplanadestraat mag genoemd worden. Deze situatie blijft ongewijzigd tot aan de kaart van Vandermaelen (1846 – 1854). Op die kaart staat de volledige huizenblok rond het projectgebied weergegeven als woonzone. Een eerste echte indicatie van bebouwing op het plangebied krijgen we van de Popp-kaart (1842 – 1879). Daarop zijn verschillende rijhuizen te zien, die gelegen zijn aan weg. Aan de overzijde van de vermoedelijke Esplanadestraat (of toen nog onderdeel van de Vaartstraat) zijn er op dat moment ook bebouwde percelen aangegeven. De stadsgracht zal op dat moment al grotendeels verdwenen zijn. Vanop de luchtfotografische bronnen kunnen we

waarnemen dat het perceel sinds 1971 bebouwd is. Vanaf het jaar 2000 is dit definitief vast te stellen.

We kunnen dus concluderen dat er voor de oudere periodes (vanaf de Steentijd, meer specifiek het Neolithicum, tot en met de Romeinse Tijd) een geringe aanwezigheid is in de binnenstad. De trefkans op sporen uit deze perioden ter hoogte van het plangebied is dus eerder gering. Vanaf de middeleeuwen is er daarentegen wel een grote kans op het aantreffen van grondsporen, structuren of materiaal. Vroegmiddeleeuwse sporen worden niet zozeer verwacht, aangezien de pre-stedelijke kern zich meer naar het zuidoosten, aan de natuurlijke denderloop, bevond. Vanaf de volle middeleeuwen start de stedelijke ontwikkeling. Vanaf de late middeleeuwen komt het projectgebied in een omliggende akker- of tuinzone binnen de stadsmuren te liggen. Naar de postmiddeleeuwen en Nieuwe Tijd toe zal ook deze zone drukker bebouwd worden. Parallel met de archeologische sites in de directe omgeving, worden er dus voornamelijk sporen vanaf de late middeleeuwen verwacht.

Indien er archeologische sporen aanwezig zijn, kunnen deze informatie geven over het landgebruik in de perifere zone (de brede zone tussen de twee stadswallen) rond de stadskern van Aalst vanaf de late middeleeuwen. Verder kan er ook nieuwe informatie opgedaan worden (met betrekking tot functie, ligging, datering edm.) over de potentiële ambachtelijke zone in deze omgeving. Ambachten werden vaak aan de rand van de stad geplaatst, wegens brandgevaar of geurhinder.

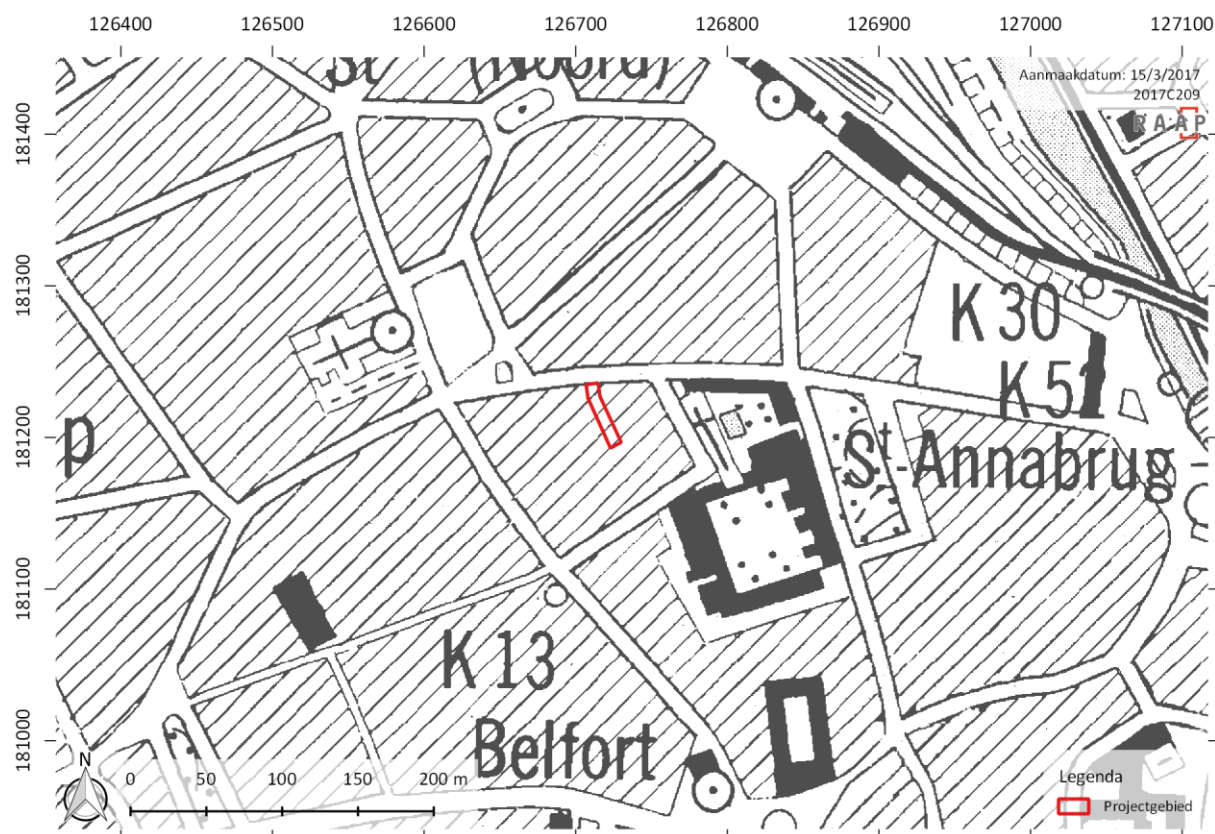
Na afloop van deze bureaustudie werd er geconcludeerd dat er nog niet voldoende informatie beschikbaar was om de aan- of afwezigheid van archeologisch erfgoed in de ondergrond van het projectgebied vast te stellen. Daarom wordt er een bijkomstig vooronderzoek voorgesteld. De te treffen maatregelen worden verder besproken in het programma van maatregelen.

1 Verslag van resultaten: bureauonderzoek 2017C209

1.1 Beschrijvend gedeelte

1.1.1 Administratieve gegevens

- *Projectcode Agentschap Onroerend Erfgoed: 2017C209*
- *Type onderzoek: bureauonderzoek*
- *Onderzoekskader: opstellen van een archeologienota voor de aanvraag van een stedenbouwkundige vergunningsaanvraag*
- *Opdrachtgever (+adres): Mevr. De Rauw Machteld
 Scherrestraat 23
 9320 Erembodegem*
- *Initiatiefnemer (+adres): Architectenbureau Archi-Ven BVBA
 Ninovesteenweg 105
 9320 Erembodegem*
- *Erkend archeoloog: RAAP België (OE/ERK/Archeoloog/2016/00154)*
- *Naam plangebied en/of toponiem: Esplanadestraat 7*
- *Adres: Esplanadestraat 7*
- *Gemeente: 9300 Aalst*
- *Provincie: Oost-Vlaanderen*
- *Kadastrale gegevens: 1^e afdeling, sectie A, nummer 351D2*
- *Oppervlakte betrokken percelen: perceel 351D2 - 342,59 m²*
- *Oppervlakte projectgebied: 342,59 m²*
- *Oppervlakte geplande bodemingrepen: minimaal 214,57 m²*
 - *Fundering geplande woning: 149 m²*
 - *Fundering tuinhuis: 45,47 m²*
 - *Aanleg regenwaterput: ca. 7,5 m²*
 - *Aanleg infiltratiebekken: ca. 12,6 m²*
 - *Aanleg afvoerleidingen in de tuin: totaaloppervlak voorlopig niet gekend*
- *Bounding box in lambertcoördinaten (X/Y):*
 noordwest: X 126704.1 Y 181236.3
 zuidoost: X 126737.5 Y 181192.6
- *Inkleuring gewestplan: Gewestplan 12. Aalst-Ninove-Geraardsbergen-Zottegem: woongebied (rood)*

Figuur 1: Projectie van het plangebied op de topografische kaart (schaal 1:5.000, bron: NGI).

Figuur 2: Projectie van het plangebied op de kadasterkaart (schaal 1:800, bron: Grootchalig Referentiebestand Vlaanderen, AGIV).

1.1.2 Aanleiding

De aanleiding voor de aanvraag van een stedenbouwkundige vergunning (en de opmaak van een bijhorende archeologienota) betreft de bouw van een nieuwe eengezinswoning na afbraak van de bestaande woning aan de Esplanadestraat nummer 7 (op perceel 351D2), in het historisch centrum van de stad Aalst.

tabel 1 Schematisch weergegeven beslissingsboom voor de criteria bij een stedenbouwkundige vergunning (gebaseerd op het document beschikbaar gesteld door Onroerend Erfgoed)

Stedenbouwkundige vergunning	JA	Nee
1. Bodemingreep?	ga naar 2	ga naar 14
2. Volledig in gebied waar geen archeologisch erfgoed te verwachten valt?	ga naar 14	ga naar 3
3. Volledig binnen gabarit bestaande lijninfrastructuur?	ga naar 14	ga naar 4
4. (Gedeeltelijk) in beschermde archeologische site?	ga naar 13	ga naar 5
5. (Gedeeltelijk) in vastgestelde archeologische zone?	ga naar 6	ga naar 8
6. Perceelsoppervlak >300m ² ?	ga naar 7	ga naar 14
7. Bodemingreep >100m ² ?	ga naar 13	ga naar 14
8. Perceeloppervlak >3000m ² ?	ga naar 9	ga naar 14
9. Bodemingreep >1000m ² ?	ga naar 10	ga naar 14
10. Aanvrager publiekrechtelijk?	ga naar 13	ga naar 11
11. (Gedeeltelijk) in woon- of recreatiegebied?	ga naar 13	ga naar 12
12. Bodemingreep >5000m ² ?	ga naar 13	ga naar 14
13. Archeologienota verplicht		
14. Geen archeologienota		

De geplande bodemingrepen zijn bedreigend voor eventuele archeologische resten. Conform het nieuwe Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013 dient bij stedenbouwkundige vergunningsaanvragen in archeologische zones, waarbij de totale oppervlakte van de ingrepen in de bodem 100 m² of meer beslaat en de totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de aanvraag betrekking heeft 300 m² of meer bedraagt, een archeologienota te worden aangeleverd. Het plangebied met een oppervlakte van ca. **342,59 m²** en een ingreep op een oppervlakte van ca. **194,47 m²** (149 m² + 45,47 m²) overschrijdt de gestelde oppervlaktegrenzen waardoor het opstellen van een archeologienota noodzakelijk is.

1.1.3 Geplande ingreep

De bestaande woning op perceel 351D2, aan de Esplanadestraat 7 in Aalst, zal afgebroken worden voor de bouw van een nieuwe eengezinswoning. Voor de bouw van deze nieuwe woning is er een stedenbouwkundige vergunning aangevraagd.

De bestaande woning besloeg een oppervlakte van 168 m² en beschikt over een kelderverdieping, een gelijkvloers en twee verdiepingen (zie Figuur 3). De kelder bevindt zich onder het meest noordelijk gedeelte van de woning, aan de straatkant. Ze is vierkant van vorm. De totale kelderdiepte (inclusief vloerplaat) bedraagt circa 2 meter onder het maaiveld. Na de afbraak van de gelijkvloers en bovenverdiepingen zal de kelder worden aangevuld. Het ontwerp van de nieuwe woning beschikt niet over kelder. De funderingen zullen dus boven de opgevulde kelder aangebracht worden.

De nieuwe woning zal een kleiner oppervlak (149 m²) beslaan dan de huidige woning (zie Figuur 4). De woning omvat de volledige breedte van het perceel, maar zal iets minder ver uitlopen naar de achterzijde in vergelijking met de voorgaande woning. Meer specifiek zal de woning een breedte van 7,9 meter omvatten aan de straatkant en een lengte van 8,57 meter + 12,95 meter aan de westelijke zijde van het perceel. De woning wordt zoals vermeld niet onderkelderd. De fundering voor de woning zal het volledig oppervlak van het gelijkvloers (149 m²) bestrijken. Het huis zal bestaan uit een gelijkvloers en twee bovenverdiepingen. Op het gelijkvloers is er een parkeerruimte, keuken, leefruimte en eetplaats voorzien. Op de bovenverdiepingen bevinden zich de slaapkamers, badkamer en polyvalente ruimte. Achter het huis wordt een terras van 36,5 m² aangelegd. Helemaal achteraan in de tuin van het perceel zal een tuinhuis met terras opgetrokken worden (zwarte zone op Figuur 4). Het tuinhuis zal een oppervlakte van 45,47 m² bestrijken. Het terras aan het tuinhuis beslaat slechts 8 m². Onder het grote terras zal een regenwaterput aangelegd worden (zie infra).

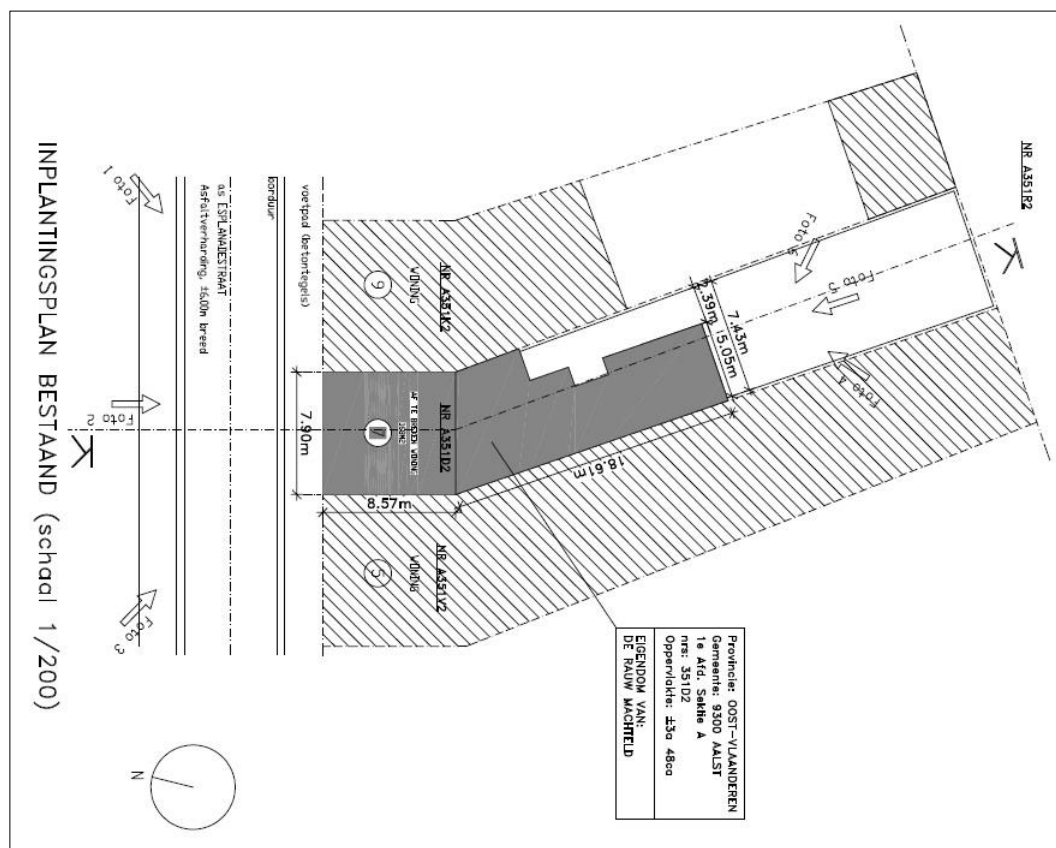
Zowel de woning als het tuinhuis zullen voorzien worden van een fundering. De fundering van de woning zal bestaan uit een betonplaat (zie Figuur 6). De vloer op het gelijkvloers van de woning zal opgebouwd worden uit volgende elementen (in volgorde van boven naar onder): een chape en vloerafwerking (10 centimeter dik), isolatie PUR (12 cm dik), een betonplaat, visqueenfolie en zand. Om de funderingstechniek en de diepte van de fundering te bepalen wordt er gewacht op de resultaten van een stabiliteitsstudie. Deze studie is nog niet uitgevoerd. Voorlopig wordt er door het architectenbureau uitgegaan van het gebruik van een algemene funderingsplaat, aangezien het om een vrij vaste en compacte bodem zou gaan. Daarvoor zal er tot op circa 50 centimeter onder het maaiveld afgegraven moeten worden.

Ook de fundering van het tuinhuis zal bestaan uit een betonplaat (met interne ijzeren netten). De dikte van de betonplaat is hier wel aangegeven: 13 cm (zie Figuur 7). Boven de betonplaat zal er chape en vloerafwerking aangelegd worden (met een geschatte dikte van 5 cm), onder de plaat zal er zoals bij de woning visqueenfolie en zand gebruikt worden. De muren van het tuinhuis worden op funderingsbeton geplaatst. Ook voor deze fundering is het afwachten op de resultaten van de stabiliteitsstudie. Hier wordt er voorlopig uitgegaan van een bodemimpact van slechts 30 centimeter diep.

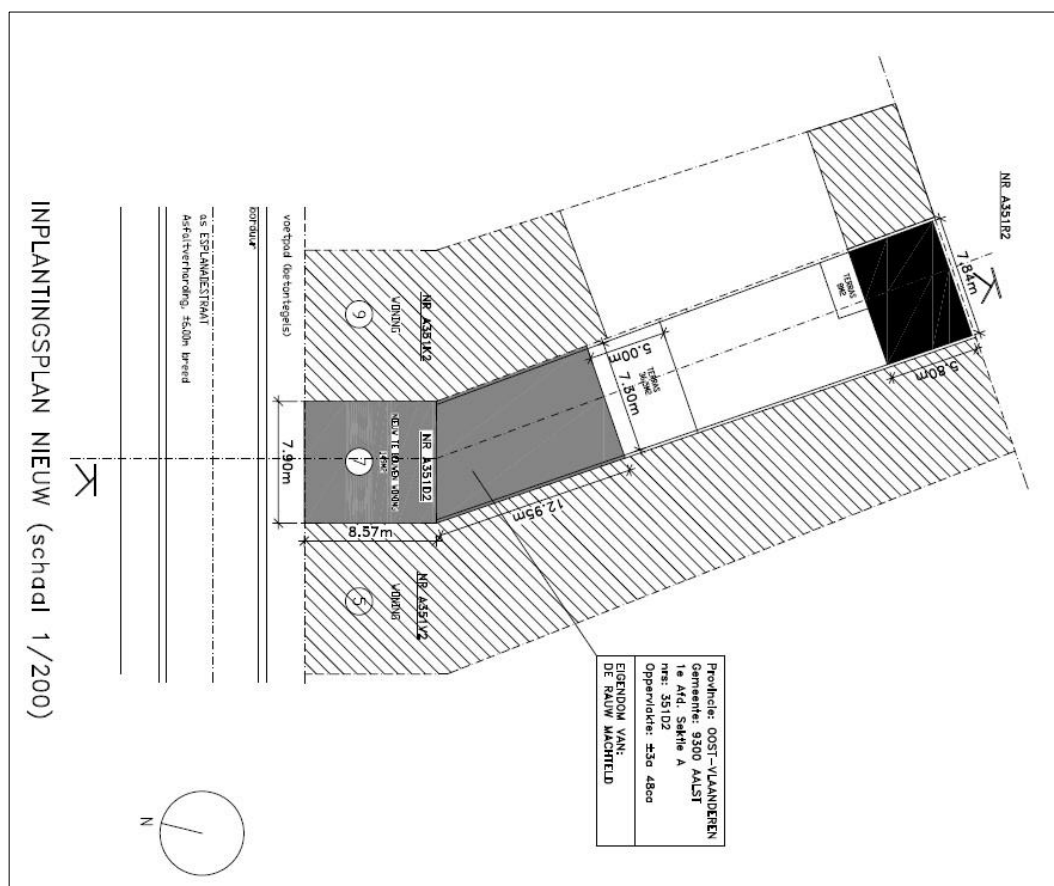
Wat waterafvoer betreft zal er net ten zuiden van de woning een nieuwe regenwaterput aangelegd worden (zie Figuur 5). Deze zal via een overloopkanaal aangesloten worden op een infiltratiebekken.

De regenwaterput zal een volume van 10.000 liter kunnen bevatten. Het volume van de regenwaterput op zich wordt geschat op 10 m³. In combinatie met de fundering, dekking en zijdelingse aanvulling zal dit een 20 m³ omvatten. Vanuit de regenwaterput loopt er een overloopkanaal, zodanig dat het overtollige water terug in de bodem kan infiltreren. Dit gebeurt in het infiltratiebekken, dat ten zuiden van de regenwaterput aangelegd zal worden, in de huidige tuinzone. Het infiltratiebekken moet een volume van 6560 liter bevatten. Omgerekend betreft dit dus een volume van 6,6 m³. Samen met de fundering, dekking en zijdelingse aanvulling wordt hiervoor 12 m³ gerekend. De locatie en het oppervlak van beide structuren en de leidingen zijn gekend (zie bijlage 2), de diepte ervan is voorlopig ongekend. We kunnen echter wel uitgaan van een verstoring tot op grote diepte (ca. 2 meter). Voor de afvoerleidingen, in de fundering van het huis als zowel de tuin, zullen sleuven uitgegraven worden van 0,5 meter breed en 0,5 meter diep. De uitgraving voor regenwaterput beslaat een oppervlakte van circa 7,5 m², de uitgraving voor het infiltratiebekken ongeveer 12,5 m². Deze waarden zijn berekend op basis van het riolerings- en funderingsplan (zie bijlage 2) en zijn dus slechts een schatting. Het oppervlak van bodemimpact kan dus nog variëren. Hoe groot het oppervlak is die de afvoerleidingen zullen beslaan is momenteel ongekend.

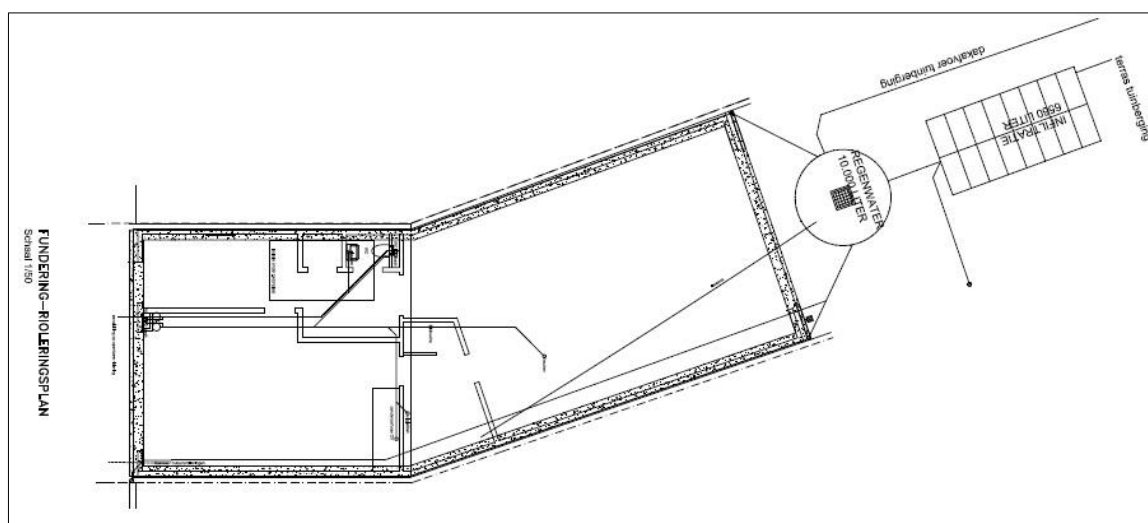
De volledige bouwplannen (grondplannen, schetsen van de gevels en dergelijke meer) zijn terug te vinden in bijlage 2.

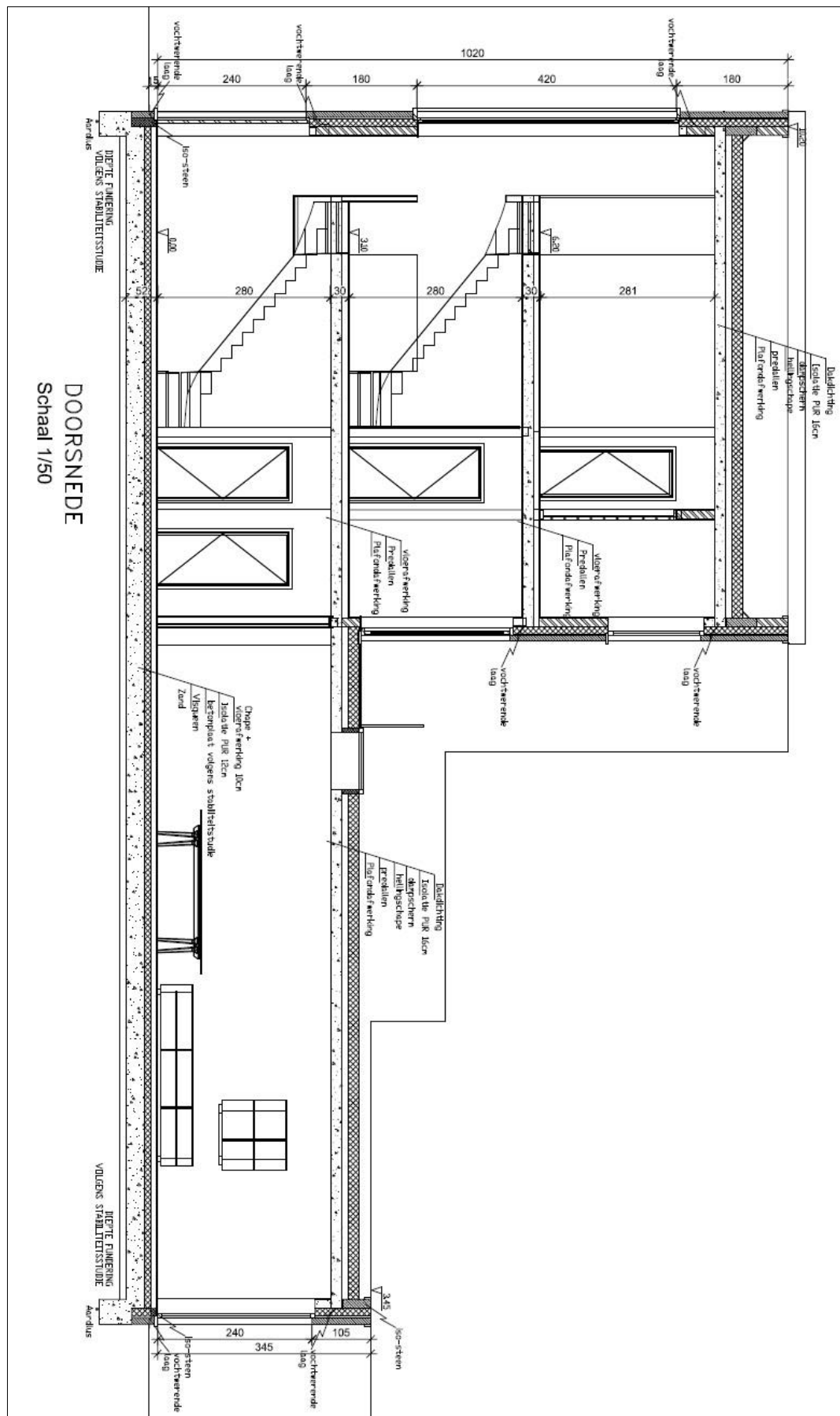
Figuur 3: Inplantingsplan van de bestaande woning (schaal 1:200, bron: Archi-ven BVBA).

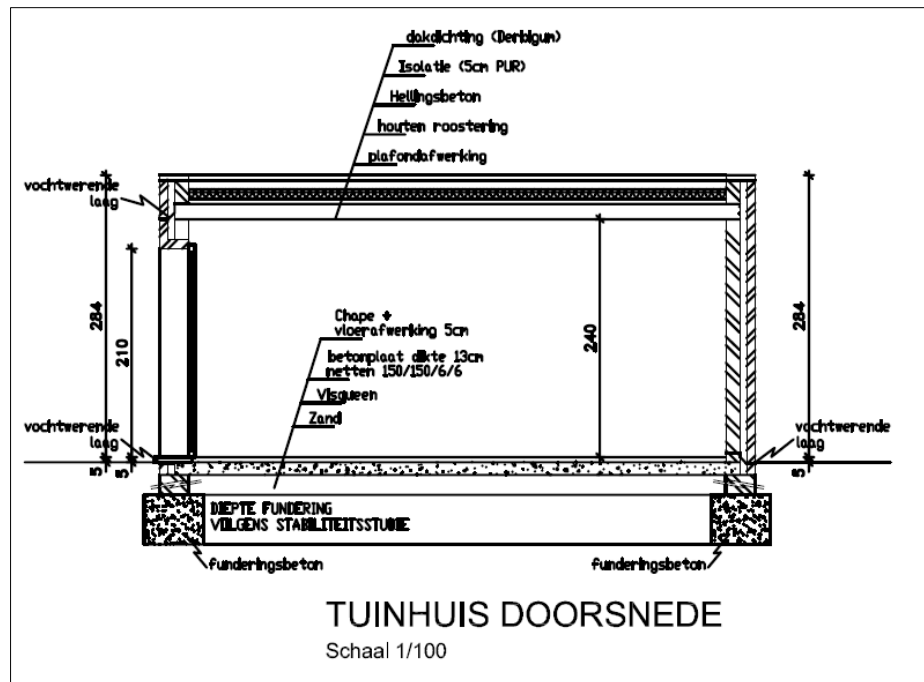
Figuur 4: Inplantingsplan voor de nieuwe woning (schaal 1:200, bron: Archi-ven BVBA).

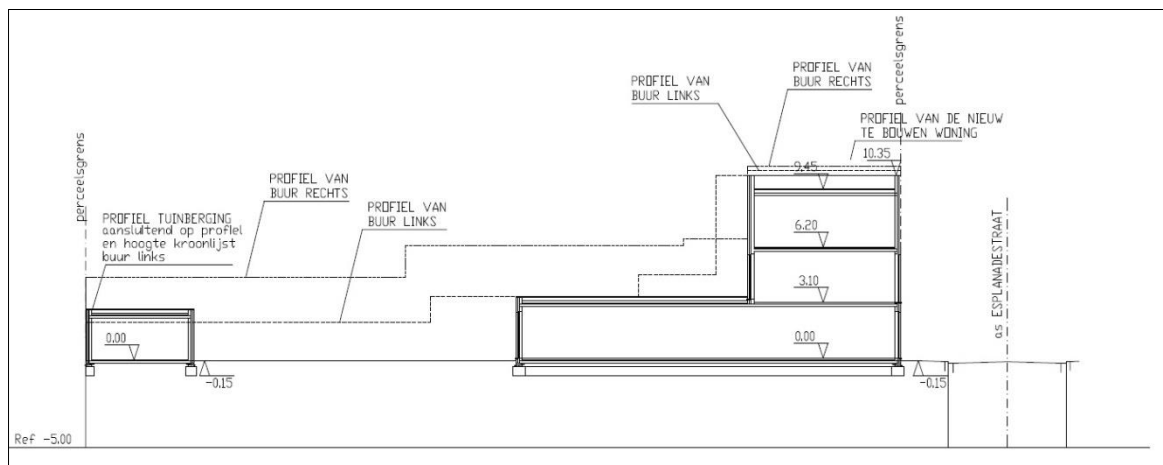
Figuur 5: Fundering- en rioleringsplan geplande woning (schaal 1:50, bron: Archi-ven BVBA).

Figuur 6: Doorsnede van de geplande woning (schaal 1:50, bron: Archi-ven BVBA).

Figuur 7: Doorsnede van het geplande tuinhuis (schaal 1:100, bron: Archi-ven BVBA).

Figuur 8: Terreinprofiel (schaal 1:200, bron: Archi-ven BVBA).

1.1.4 Archeologische voorkennis

- Op het terrein werd tot op heden geen archeologisch onderzoek uitgevoerd en zijn er geen archeologische sites gekend.
- Het plangebied ligt niet in een gebied zonder archeologisch erfgoed zoals deze zijn vastgesteld in het Ministerieel besluit van 1 juli 2016.¹
- Het plangebied bevindt zich in een archeologische zone: de historische stadskern van Aalst (ID 11699), vastgesteld vanaf 19-02-2016 tot heden.²

¹ <https://besluiten.onroerenderfgoed.be/besluiten/5968/bestanden/16752>

1.1.5 Onderzoeksopdracht

1.1.5.1 *Doelstelling*

Het doel van dit bureauonderzoek is na te gaan of er archeologisch erfgoed kan bewaard zijn in de bodem binnen de afbakening van het plangebied, wat de karakteristieken zijn en de bewaringstoestand is. Ook de waarde van de betreffende sporen dient te worden ingeschat. Eveneens wordt nagegaan in hoever de werken invloed zullen hebben op deze sporen.

Indien noodzakelijk wordt deze studie gevolgd door een vooronderzoek met en/of zonder ingreep in de bodem. Indien de resultaten van de bureaustudie voldoende informatie opleveren, of er geen vervolgtraject kan worden uitgevoerd voorafgaand het bekomen van de vergunning, zal een programma van maatregelen worden uitgeschreven met aanbevelen tot vervolgonderzoek, een archeologisch onderzoek of het voorstellen van maatregelen voor behoud *in situ*.

De specifieke doelstellingen binnen deze bureaustudie zijn:

- het bepalen van de genese van het landschap waarbinnen het betreffende plangebied zich bevindt
- het verkrijgen van inzicht in de aanwezigheid of kans tot aanwezigheid van archeologische resten binnen het plangebied
- het identificeren en waarderen van de archeologische sporen: hierbij wordt de aard, bewaringstoestand en hun ouderdom in kaart gebracht, en deze gewaardeerd in hun ruimere omgeving (zowel geografisch als historisch)
- het afbakenen van eventuele verstoorde zones
- de impact van de voorziene werken op het mogelijk archeologisch erfgoed inschatten
- indien dit noodzakelijk zou blijken, het aanbevelen tot verdere onderzoeksstrategieën en/of het voorstellen van maatregelen voor behoud *in situ*

1.1.5.2 *Wetenschappelijke vraagstelling*

In het kader van dit onderzoek zijn de volgende onderzoeksvragen geformuleerd:

- Welke gegevens met betrekking tot archeologische waarden in het plangebied zijn reeds bekend?
- Zijn er in het gebied paleolandschappelijke eenheden bewaard en is er kans op het aantreffen van archeologische sites in dit landschap?
- Hoe kunnen archeologische resten zich manifesteren (sporen, vondstenconcentraties, ...) en op welke diepte kunnen deze worden aangetroffen?
- Wat was het historisch landgebruik van het plangebied, wat is het landgebruik nu en wat is de invloed daarvan op de (verwachte) archeologie en (bodem)gaafheid?
- Wat is de gespecificeerde verwachting (alsmede de verwachte conservering en gaafheid) ten aanzien van nog onbekende archeologische waarden in het gebied?
- Wat is de invloed van de toekomstige inrichting op eventuele archeologische resten? Op welke manier kan bij de planvorming met archeologische resten worden omgegaan?

² <https://id.erfgoed.net/aanduidingsobjecten/11699>

1.1.5.3 Randvoorwaarden

Het onderzoek is uitgevoerd door een erkend archeoloog volgens de normen van de Code van Goede Praktijk 2.0.

1.1.6 Beschrijving van de strategie & werkwijze van het bureauonderzoek

Op basis van verschillende bronnen werd getracht inzicht te verkrijgen in de genese van het landschap, de bodemopbouw en het gebruik van het projectgebied en zijn omgeving in de loop van de tijd. Daaraan gekoppeld wordt de archeologisch verwachting bepaald.

Het gebied bevindt zich in een zone die gekenmerkt wordt door een hoge densiteit aan bebouwing waardoor bij de bureaustudie er extra aandacht gaat naar de historische periode van het plangebied en zijn omgeving.³

Hiervoor is bij dit onderzoek is gebruik gemaakt van verschillende bronnen:

Voor de technische aspecten en de gegevens omtrent de werkzaamheden zijn de plannen en gegevens gehanteerd zoals ze zijn verkregen van Archi-Ven BVBA. Deze zijn toegelicht door Nathalie Steenhaut (architecte).

Voor het onderzoek naar de algemene geschiedenis van de stad is gebruik gemaakt van uitgegeven en onuitgegeven bronnen, deze zijn terug te vinden in de literatuurlijst.

Voor een groot aandeel van het kaartmateriaal werd de website Geopunt⁴ geraadpleegd. Geopunt is een centrale website die vrijwel alle bestaande geografische overheidsinformatie ontsluit. Zo werd voor het bekomen van de kadasterinformatie gebruik gemaakt van het Grootchalig Referentiebestand Vlaanderen dat via deze weg door AGIV aangeboden wordt. De kaarten die specifiek binnen deze studie geraadpleegd werden wat topografie, landschap en bodemkunde betreft, zijn de topografische kaart, tertiair en quartair geologische kaarten, de bodemkaart, de potentiële bodemerosiekaart en het digitale terreinmodel Vlaanderen. De bodemkundige gegevens werden aangevuld met de informatie die beschikbaar gesteld wordt via de website Databank Ondergrond Vlaanderen.⁵

Voor het historische luik werden historische kaarten en luchtfoto's geconsulteerd via zowel Geopunt als Cartesius⁶. Cartesius is een online databank die kaartmateriaal en luchtfoto's van het NGI (Nationaal Geografisch Instituut), de KBR (Koninklijke Bibliotheek van België) en het Koninklijk Museum voor Midden-Afrika bundelt. Er werden ook kaarten van de website Flandrica en Sanderusmaps geraadpleegd. Daarnaast werd beroep gedaan op de Inventaris Onroerend Erfgoed⁷ voor de geschiedenis van de regio waar het projectgebied zich bevindt. De studie van het historische kaartmateriaal gaf geen aanleiding tot een verder archiefonderzoek of het inwinnen van aanvullend

³ Code van Goede praktijk (versie 2.0), hoofdstuk 7.2.3, p. 49.

⁴ <http://www.geopunt.be>

⁵ <https://dov.vlaanderen.be>

⁶ <http://www.cartesius.be>

⁷ <https://inventaris.onroerenderfgoed.be>

wetenschappelijk advies. De CAI (Centraal Archeologische Inventaris)⁸ was de belangrijkste bron van informatie wat betreft het archeologisch kader waarbinnen het projectgebied wordt geplaatst. Er kon geen bijkomende informatie gevonden worden over eventueel recenter archeologisch onderzoek in de nabijheid van het plangebied.

Voor het aanmaken van het kaartmateriaal werd het programma QGis gebruikt, een geografisch informatiesysteem. In de mate van het mogelijke werd zoveel mogelijk van het relevante cartografische materiaal ingeladen in het programma om op deze manier zoveel mogelijk van het kaartmateriaal te genereren dat in deze bureaustudie gebruikt wordt. Hierbij werd telkens het projectgebied geprojecteerd of aangeduid op de onderliggende kaarten.

Het bureauonderzoek kent de volgende onderdelen:

- Geografische situering en huidig bodemgebruik
- Aardkundige gegevens
- Archeologische gegevens
- Historische gegevens
- Bepalen van de archeologische verwachting
- Synthese en beantwoorden van de onderzoeksvragen

⁸ <https://cai.onroerenderfgoed.be>

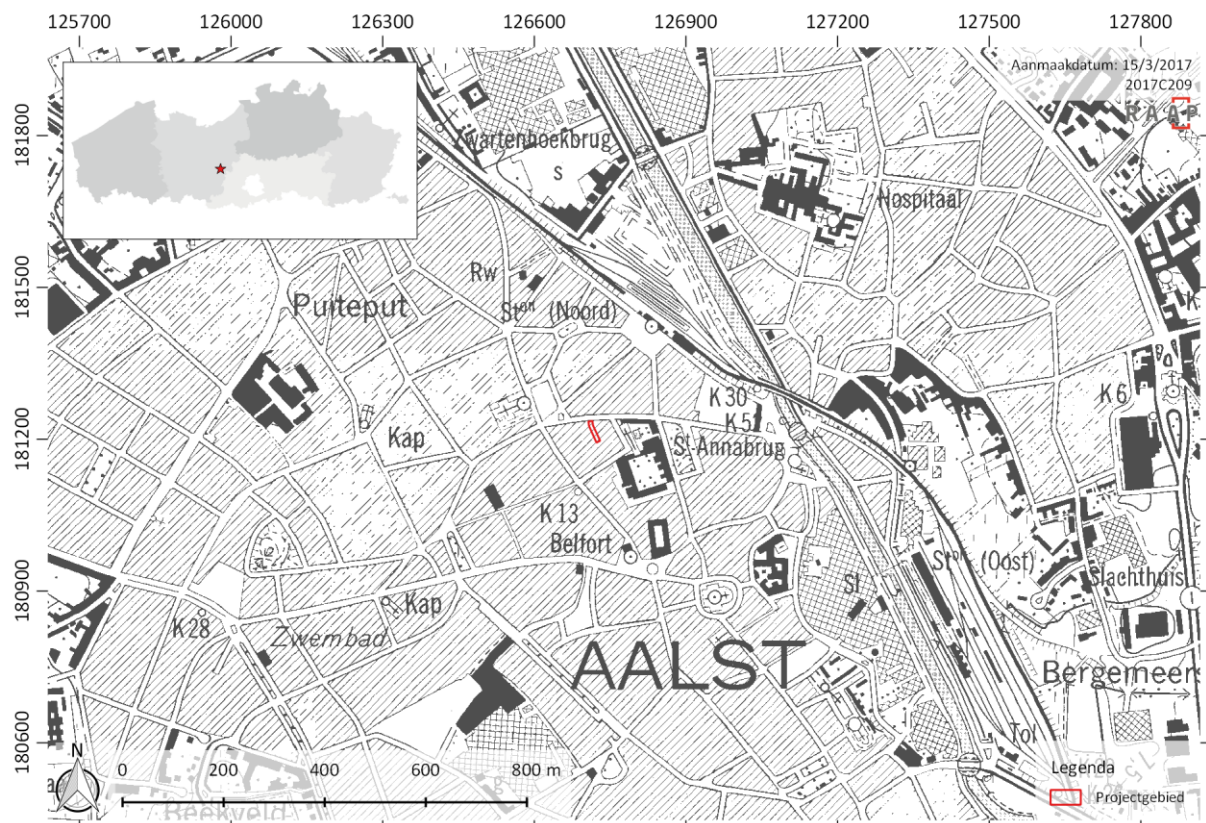
1.2 Assessmentrapport bureauonderzoek

1.2.1 Geografische situering

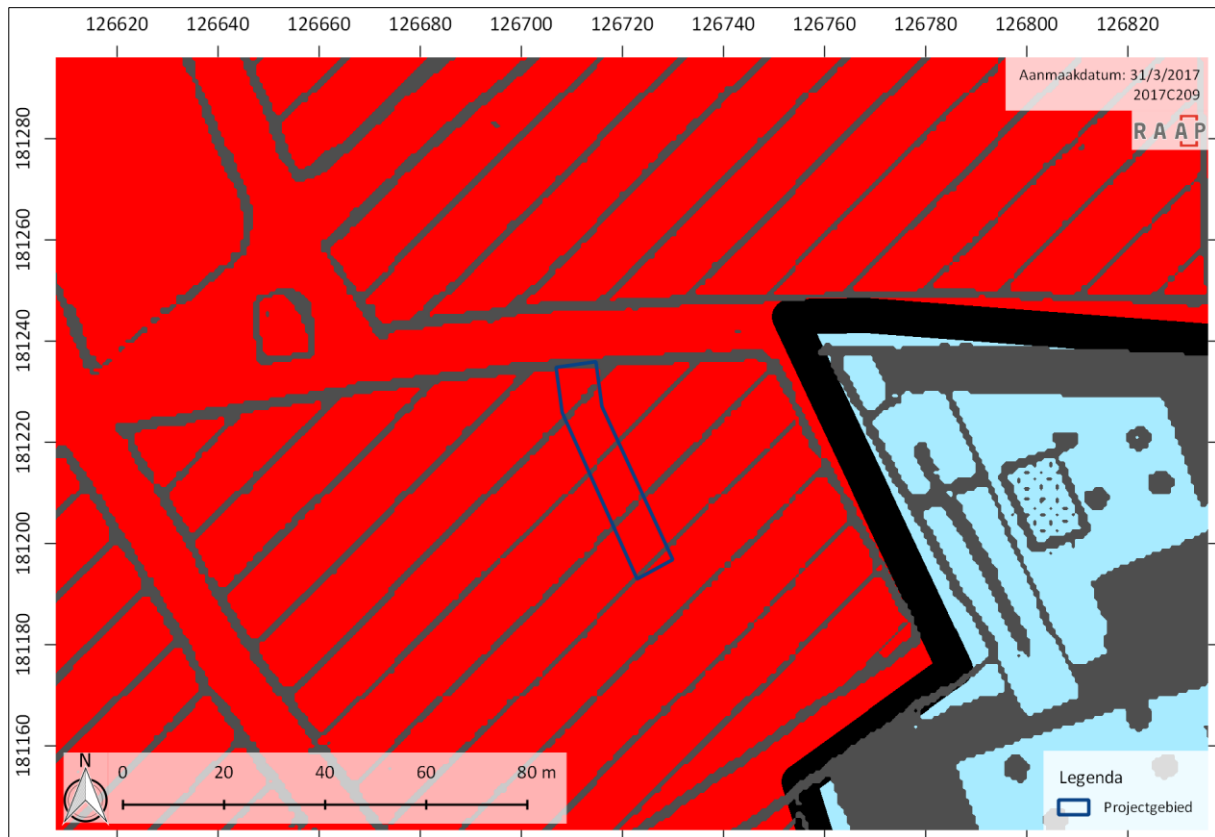
1.2.1.1 Ligging

Het projectgebied ligt in het centrum van de stad Aalst, aan de oostelijke rand van de provincie Oost-Vlaanderen. Binnen de stadskern zelf bevindt het projectgebied zich aan de noordelijke rand van het historisch centrum, net ten zuiden van het station. Het perceel is noordelijk gelegen in een huizenblok die gevormd wordt door de Esplanadestraat, de Peperstraat en de Kattestraat. Ten oosten van het projectgebied ligt het Esplanadeplein. Ten westen van het projectgebied bevindt zich de Graanmarkt. Nog iets verderop naar het westen loopt de Dender in noord-zuidelijke richting.

Op het Gewestplan 12. Aalst-Ninove-Geraardsbergen-Zottegem (Figuur 10) staat het projectgebied (perceel 351D2) aangegeven als rode zone: woongebied.

Figuur 9: Algemene situering van het plangebied op de topografische kaart (1:15.000, bron: NGI).

Figuur 10: Indicatie van het plangebied op het gewestplan (schaal 1:1.425, bron: Geopunt).

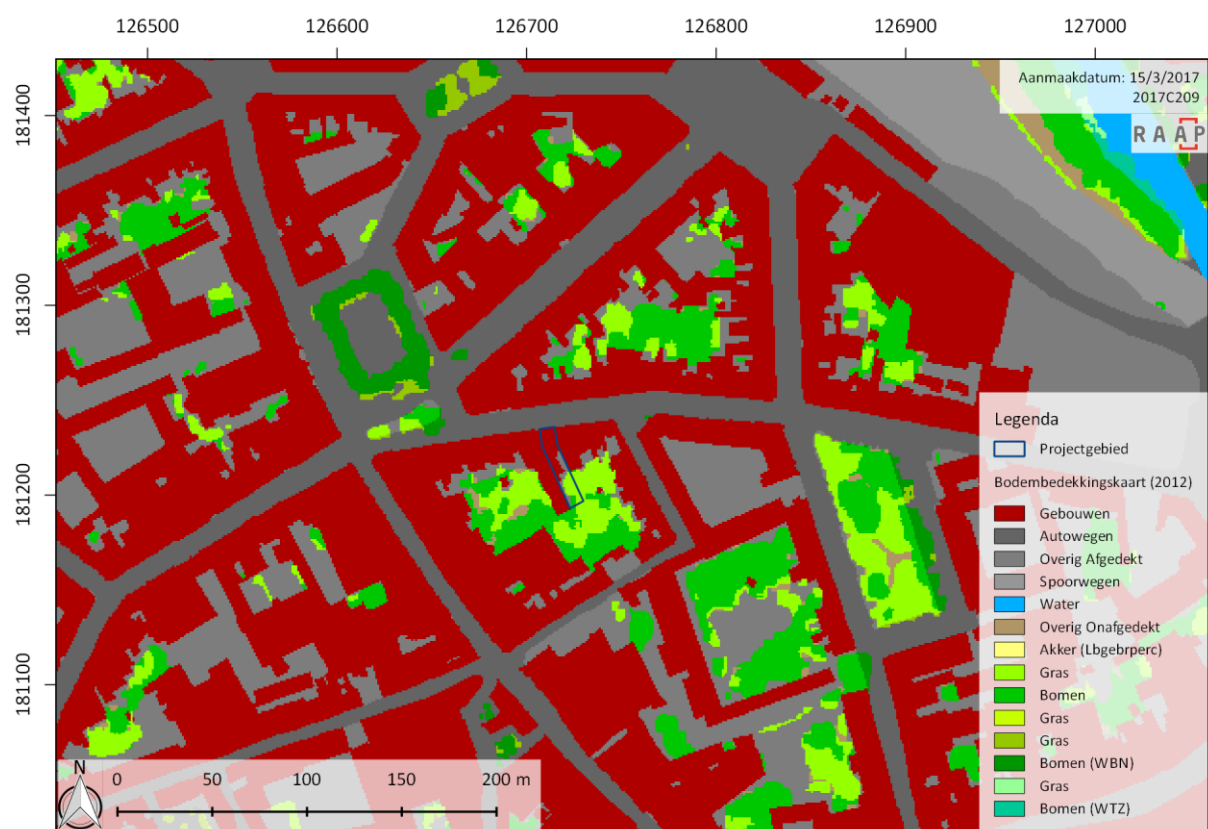
1.2.1.2 Huidige situatie van het projectgebied

Zoals reeds aangegeven is het terrein momenteel nog in gebruik. Het noordelijke gedeelte van het terrein is bebouwd met een woonhuis, terwijl het zuidelijke gedeelte gevrijwaard is van bebouwing en als tuin gebruikt wordt. Het grootste gedeelte van het terrein wordt ingenomen door het rijhuis. Het woonhuis beschikt over een kelder, een gelijkvloers en twee verdiepingen. De kelder is gelegen in het meest noordelijk deel van het perceel, het deel tussen de Esplanadestraat en de as-verschuiving van het perceel. Achter het rijhuis ligt een tuin. Daarbij gaat het voornamelijk om een grasperk. In het zuidelijke uiteinde komen er mogelijk ook bomen of struiken voor. Figuur 11 geeft een overzicht van het plangebied, geprojecteerd op een luchtfotografische opname uit 2016.

Ook op de bodembedekkingskaart uit 2012 (Figuur 12) staat het gebied gekarteerd als 'gebouwen' (noordelijk en deels centrale gedeelte) en als 'gras/bomen' (zuidelijk gedeelte van het perceel).

Figuur 11: Projectie van het plangebied op een luchtfoto uit 2016 (schaal 1:2.000, bron: AGIV).

Figuur 12: Bodembedekkingskaart uit 2012 met daarop het projectgebied geprojecteerd (schaal 1:4.000, bron: AGIV).

1.2.2 Aardkundige gegevens

1.2.2.1 *De tertiairgeologische bodem*

De Tertiairgeologische bodem heeft zich ontwikkeld tussen 65 miljoen en 1,77 miljoen jaar geleden. Figuur 13 geeft een indicatie van het plangebied, weergegeven op de Tertiairgeologische kaart.¹⁰

De Tertiairgeologische ondergrond van het projectgebied staat gekarteerd als *Lid van Aalbeke (KoAa)*, een geologisch onderdeel van de *Formatie van Kortrijk (Ko)* (zie Figuur 13). De *Formatie van Kortrijk* is een mariene afzetting die voornamelijk bestaat uit kleiige sedimenten en slechts weinig macrofossielen bevat. Het *Lid van Aalbeke* is een homogene blauwgrijze, plastische en zware klei die in het Vroeg Eoceen afgezet is. De klei bevat soms fossielen, zandsteenconcreties en laagjes grijs zand. Gemiddeld gaat het om een pakket van 9 meter dik. Het Vroeg Eoceen is een periode die loopt van 54,8 tot 49 miljoen jaar geleden. De oorspronkelijke benaming voor het begin van deze tijdsperiode (de periode waarin de leden van de *Formatie van Kortrijk* en de *Formatie van Tielt* afgezet zijn) is het *leperiaan*.¹¹

Net ten zuiden van het plangebied is de Tertiaire afzetting te karteren als *Lid van Moen (KoMo)*. Dit is een kleipakket dat zich onder het *Lid van Aalbeke* bevindt en ook in het Vroeg Eoceen afgezet is. Het gaat om een kleiige siltafzetting met een heterogene samenstelling en verschillende laagjes zand. Het *Lid van Moen* ontsluit in de Scheldevallei en in Aalst.⁹

1.2.2.2 *De Quartairgeologische bodem*

Aan de Esplanadestraat 18 werd in 1922 een spoelboring uitgezet¹². De boring is uitgevoerd door Bayens – Van Herreweghe uit Wetteren. Er werd geboord tot op 46 meter diepte. De eerste meter werd niet nader geklasseerd. Vanaf 1 meter tot 16 meter diep werd de Quartaire afzetting aangeboord. Vanaf 16 meter betrof het de tertiaire Formatie van Kortrijk. De eerste tien meter werd geklasseerd als grijsgeel kwartsachtig zand. Pas vanaf een diepte van 30 meter werd er (grijze) klei aangeboord. Het boorrapport van deze spoelboring bevindt zich in bijlage 3.

Het Quartair is een geologische periode die aanvangt vanaf 1,77 miljoen jaar geleden en loopt tot op heden. Deze wordt gekenmerkt door afwisselend ijstijden en tussenijstijden. Het Quartair wordt onderverdeeld in het Pleistoceen (1,77 miljoen - 11 700 jaar geleden) en het Holoceen (11 700 - heden). De Quartairgeologische kaart is onderverdeeld in verschillende profieltypes die voornamelijk bepaald zijn door de Pleistocene opbouw.

De Quartaire dekmantel op de Tertiaire geologische eenheden is algemeen in Vlaanderen op hogere gelegen plaatsen zeer dun (minder dan 2m), terwijl deze op lagere gelegen zones meer dan 25m kan bedragen. Dit is het gevolg van het reliëf van de pre-quartaire afzettingen. Het huidige reliëf is ontstaan door de laatste opvulfases tijdens het Quartair.

Aalst is gelegen in de Dendervallei, een zuidelijke uitloper van de Vlaamse Vallei. Aalst vormt daarin een scheidingspunt. Ten noorden ervan tekent zich een vlak en zandig laagterras af dat afgezet werd

¹⁰ Dov.vlaanderen.be

¹¹ De Geyter G., 1996. Toelichtingen bij de geologische kaart van België, Vlaams Gewest. Kaartblad 22: Gent.

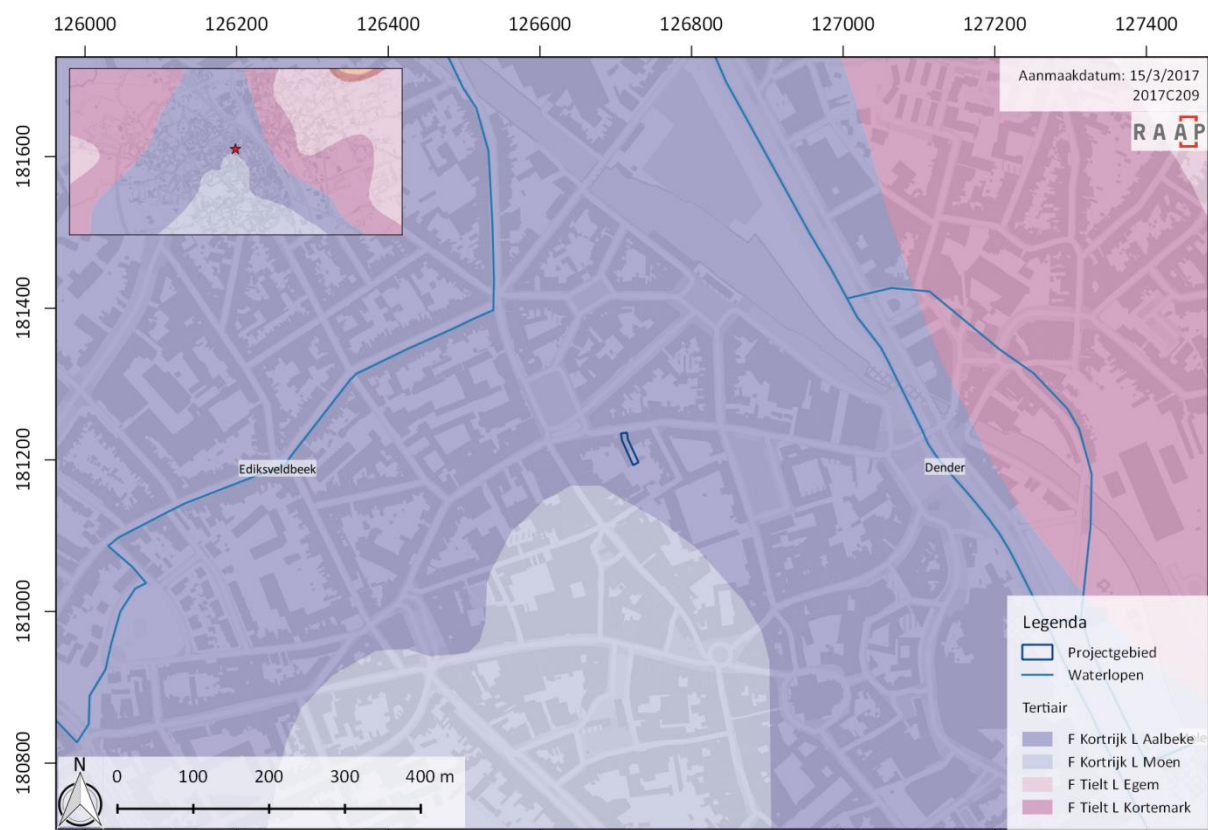
¹² <https://www.dov.vlaanderen.be/data/boring/1922-084189#ModulePage>

in het Weichseliaan. De hoogten variëren daar rond 10 en 15 meter TAW. Ten zuiden van Aalst vormt de Dendervallei een smalle doorgang doorheen het Schelde-Dender Interfluvium en het Dender-Zenne Interfluvium. Ook hier gaat het om een laagterras en om lage uitlopers van het Schelde-Dender interfluvium. De dendervallei beschikt over een sterk ontwikkeld westelijk laagterras en een eerder smal oostelijk laagterras. In dit fluvioperiglaciale laagterras heeft de Dender een min of meer noord-zuidelijke rechtlijnige Holocene insnijding gekend.¹³

Tussen Dender en Schelde strekt zich een groot heuvellandschap uit. Het Interfluvium bestaat uit consequent gerichte (ZW – NO) Tertiaire getuigenheuvelds. Deze grote hoogten worden gescheiden door vier grote beekinterfluvia. Het meest oostelijke gedeelte van het Schelde-Dender Interfluvium behoort tot het bekken van de Dender. De hoofdadere die deze zone zal draineren en een kloof maakt tussen de aanwezige hoogtes is de Molenbeek in Aalst.¹⁰

Op de locatie van het plangebied betreft de Quartairgeologische opbouw type 3 (zie Figuur 14). Rondom de twee stromen die het projectgebied flankeren, de rivier de Dender en de Ediksveldbeek, tekent zich type 3a af. Het betreft in beide gevallen fluviatiele afzettingen. Onderaan het bodemarchief van type 3 zitten fluviatiele afzettingen uit het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen). Het Weichseliaan is te dateren van 116.000 tot 11.700 jaar geleden. Het is de laatste periode van het Pleistoceen. Daar bovenop zijn eolische zandige tot siltige afzettingen uit het Weichseliaan afgezet. Mogelijk kunnen deze ook uit het Vroeg-Holocene dateren. Het betreft zand tot zandleem voor het noordelijke en centrale gedeelte van Vlaanderen en silt (loess) voor de zuidelijke gedeeltes van Vlaanderen. In combinatie hiermee kunnen er hellingsafzettingen uit het Quartair voorkomen. Type 3a is gelijkaardig aan de bodemopbouw van type 3, uitgezonderd dat er helemaal bovenaan de afzetting nog fluviatiele (inclusief organo-chemische en perimariene) afzettingen voorkomen uit het Holocene en mogelijk Tardiglaciaal. Naar het oosten toe tekenen zich types 1 en 1a af. Daarbij gaat het voornamelijk om eolische afzettingen en hellingsafzettingen, mogelijk in combinatie met fluviatiele afzettingen (1a).

¹³ De Moor G., 2000. Toelichting bij de Quartairgeologische Kaart. Kaartblad 22: Gent.

Figuur 13: Tertiairgeologische kaart met aanduiding van het plangebied (schaal 1:10.000, bron: DOV, Grootchalig Referentiebestand Vlaanderen, AGIV).

Figuur 14: Quartaairgeologische kaart met aanduiding van het plangebied (schaal 1:15.000, bron: DOV, Grootchalig Referentiebestand Vlaanderen, AGIV).

1.2.2.3 Bodemkundige gegevens

Het projectgebied staat volledig ingekleurd als 'OB' op Figuur 15. Het gaat om een antropogene bodem waarvan de textuur nog niet bepaald is. Op basis van de Quartairgeologische kaart (zie supra) kan er wel gesteld worden dat het projectgebied zich op een soort van landtong langsheen fluviatiele zones bevindt. We kunnen er dus van uitgaan dat het bodemtype hier eerder vochtig tot matig droog zal zijn. De bodemtypes rond de Dender en Ediksveldbeek zullen daarentegen eerder nat zijn. Als we uitgezoomd naar de bodemkaart kijken, stellen we vast dat de bodem naar het noordwesten toe (vochtige) zandleem (L) blijkt te zijn. Ten zuidwesten van het centrum gaat het eerder om (droge of vochtige) leem. Ten oosten van de Dender is er plaatselijk een natte kleibodem vastgesteld, omgeven door natte en vochtige zandleem. Aalst is dus een overgangspunt tussen leembodems in het zuiden en westen van de stad en zandleembodems in het noorden en oosten.

Figuur 15: Bodemkaart met indicatie van het plangebied (schaal 1:20.000, bron: DOV, Grootschalig Referentiebestand Vlaanderen, AGIV).

In het verleden is er reeds archeologisch onderzoek gebeurd aan de Kattestraat en de Peperstraat. Deze sites bevinden zich in de nabijheid van het plangebied en op de landtong tussen de Dender en de Ediksveldbeek. We kunnen ervan uitgaan dat de bodemresultaten op deze locaties min of meer parallel zullen zijn aan die op de plaats van het projectgebied. Bij de opgraving aan de Kattestraat werd een licht zandige leembodem vastgesteld. Bij het uitzetten van een bodemkundig profiel werd een horizontale gelaagdheid vastgesteld, die ontstaan is door werking van mineralen.¹⁴ Ook aan de Peperstraat in Aalst, werd een lemige moederbodem vastgesteld, bewaard onder verschillende cultuurlagen.¹⁵ Er wordt dus hoogstwaarschijnlijk een licht zandige leembodem verwacht.

¹⁴ Laisnez K, Vanholme N., Acke B., 2013. Basisrapport archeologische opgraving: Aalst – Kattestraat.

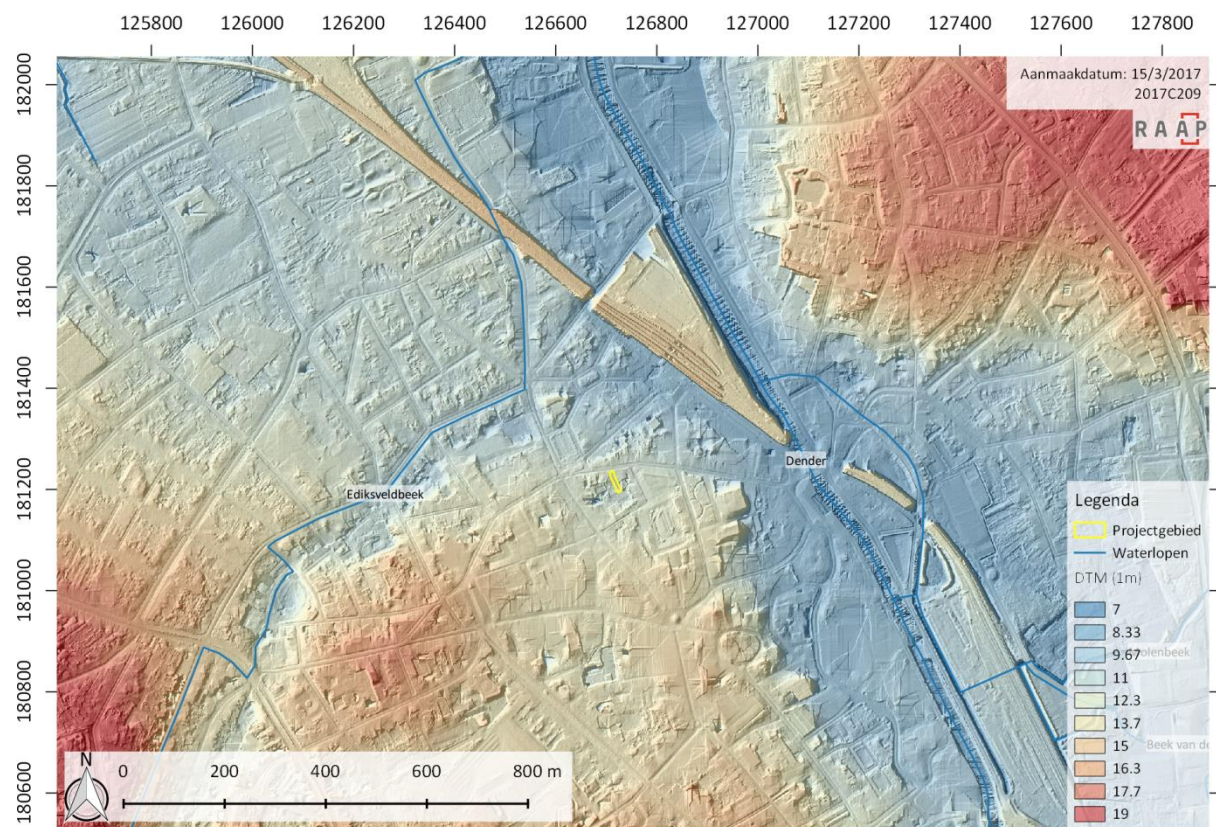
¹⁵ Bracke M., Van Hove S., Acke B., 2011. Basisrapport archeologische prospectie: Peperstraat Aalst.

1.2.2.4 Geomorfologische kaart

Een geomorfologische kaart is voor dit gebied niet beschikbaar, en wordt hier bijgevolg niet besproken.

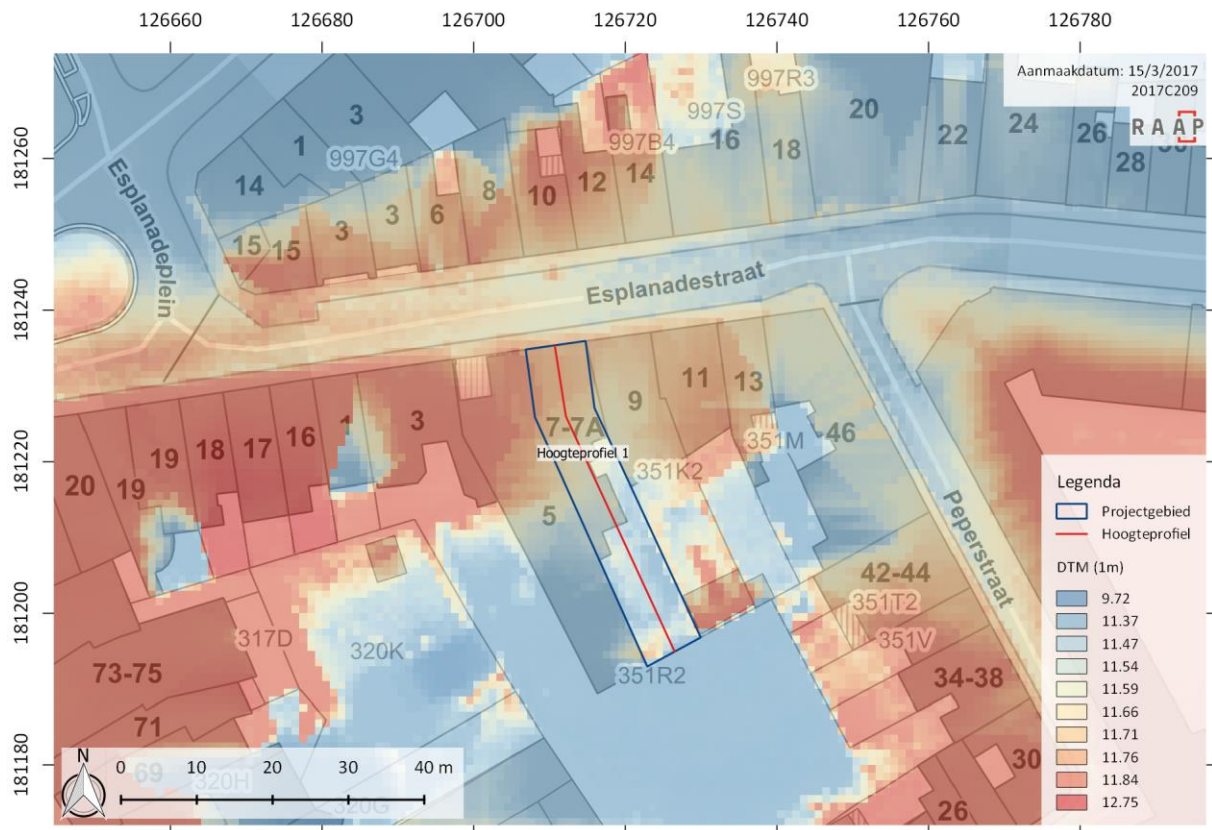
1.2.2.5 Topografie

Figuur 16 geeft een overzicht van de topografische situering van het plangebied. Het plangebied is gelegen op een soort van landtong: een aparte hoger gelegen zone die gevormd is door de twee flankerende waterlopen. Opmerkelijk is dat het historisch centrum zich hier zo goed als volledig situeert. Ten oosten van 'het plateau' is er een lager gelegen dal gecreëerd door de Dender. Ten westen van de verhoogde zone loopt de Ediksveldbeek. De hoogtes in de zones rond de waterlopen variëren tussen 7 en 9 meter TAW. De hoogtes op het plateau waar het projectgebied ligt, bereiken waarden van 12 tot meer dan 17 meter TAW. In het noordwesten van de kaart, ten westen van de Dender, kunnen de waarden oplopen tot zelfs 19 meter TAW. Dat geldt ook voor de zone ten zuidwesten van de Ediksveldbeek.

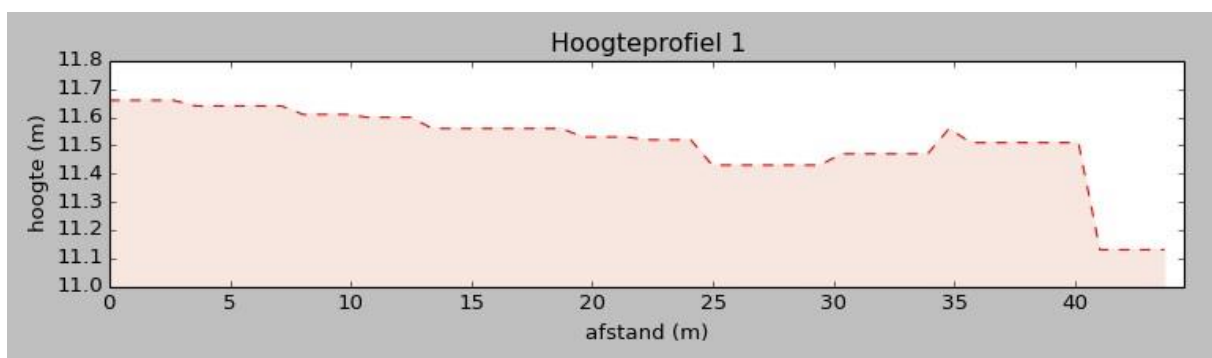
Figuur 16: Digitaal Terreinmodel Vlaanderen (met shadowmap) met aanduiding van het plangebied in het geel (schaal 1:15.000, bron: AGIV).

Als er ingezoomd wordt op het projectgebied (zie) valt er af te lezen dat de hoogtewaarden te verdelen vallen onder het noordelijke en zuidelijke gedeelte. Aan het noordelijke, bebouwde gedeelte van het perceel liggen de waarden rond 11,7 tot 11,8 meter TAW, terwijl de zuidelijke tuinzone grotendeels een veertigtal centimeter lager ligt (ca. 11,47 meter TAW). In het zuidwesten van het terrein ligt nog een plaatselijk hoger punt (rond 11,71 /11,76 meter). Vermoedelijk is deze variatie veroorzaakt door de aanwezigheid van bomen. Centraal op het perceel, van noord naar zuid, werd een hoogtepfiel uitgezet. De doorsnede hiervan is te zien op Figuur 18.

Figuur 17: Digitaal Terreinmodel Vlaanderen (detail) met projectie van het plangebied en aanduiding van de hoogteprofielen (schaal 1:1.000, bron: Geopunt, AGIV).

Zoals te zien op het hoogteprofiel is het terrein redelijk vlak. Er is geen landschappelijk microreliëf vast te stellen. De straat en bebouwde zones zijn hoger gelegen dan de gevrijwaarde tuin- of groenzones. De maximale waarden op het terrein variëren tussen 11,6 en 11,7 meter TAW, de minimumwaarden tussen 11,1 en 11,2 meter TAW.

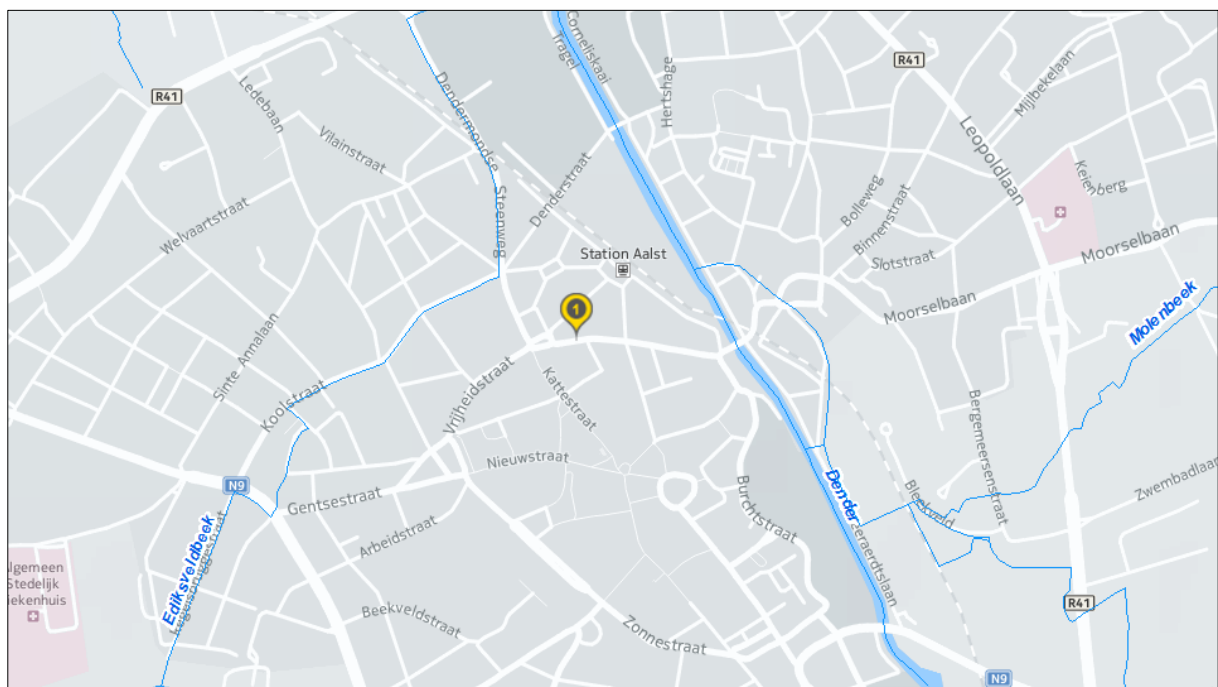

Figuur 18: Doorsnede van het uitgezette hoogteprofiel op het plangebied (bron: Geopunt).

1.2.2.6 Hydrografie

Hydrografische gezien ligt het plangebied op een verhoogde zone tussen twee beekvalleien. Ten westen ligt de Ediksveldbeek - Bremtbeek. In het noordwesten zien we een uitloper van een korte waterloop zonder benaming. De Ediksveldbeek vloeit uit in de rivier de Dender, die zich ten oosten van het projectgebied bevindt. De stad Aalst heeft zicht grotendeels op de westelijke bank van deze rivier ontwikkeld. Ten oosten van de Dender ligt de Molenbeek.

De loop van de Dender is door stadsplanning recht getrokken en gekanaliseerd. Ook wat de Ediksveldbeek betreft, kunnen we ervan uit gaan dat deze niet meer in haar oorspronkelijke, natuurlijk loop ligt. Op de Ferrariskaart (1771-1778) is het stadscentrum omringd door een met water gevulde gracht. Hierbij gaat het om de gracht die toebehoorde aan de tweede stadswal uit de vroege 13de eeuw. Het projectgebied ligt net ten zuiden hiervan. De stadswal liep in deze zone ter hoogte van de Vrijheidsstraat en de Vaartstraat. Er is dus ook een indicatie naar de gracht op vlak van toponymie. De eerste stadswal daarentegen (die niet aangegeven is op de Ferrariskaart) bevond zich nog meer naar het centrum toe, rond de kerk en castrale motte. Deze dateert uit de 2de helft van de 11de eeuw. De tweede stadswalgracht is aangesloten op de Dender, die op dat moment al rechtgetrokken was ter hoogte van de stad. De natuurlijke loop van de Dender meandert op dat moment wel nog langsheen de kanaalstrook. In het westen staat ook de Ediksveldbeek aangeduid. In vergelijking met haar huidige loop zijn er een aantal wijzigingen doorgevoerd. Vroeger was ze aangesloten op de natuurlijke Dender, nu is ze via de Dendermondse Steenweg meer noordelijk getrokken om daar aan te sluiten op de kanaalstrook. Op de Atlas der Buurtwegen (1841) is de gracht van de tweede stadswal verdwenen. De Dender, zowel kanaalstrook als natuurlijk loop, is geïndiceerd en de Ediksveldbeek maakt loopt uit in de Dender ter hoogte van het station.

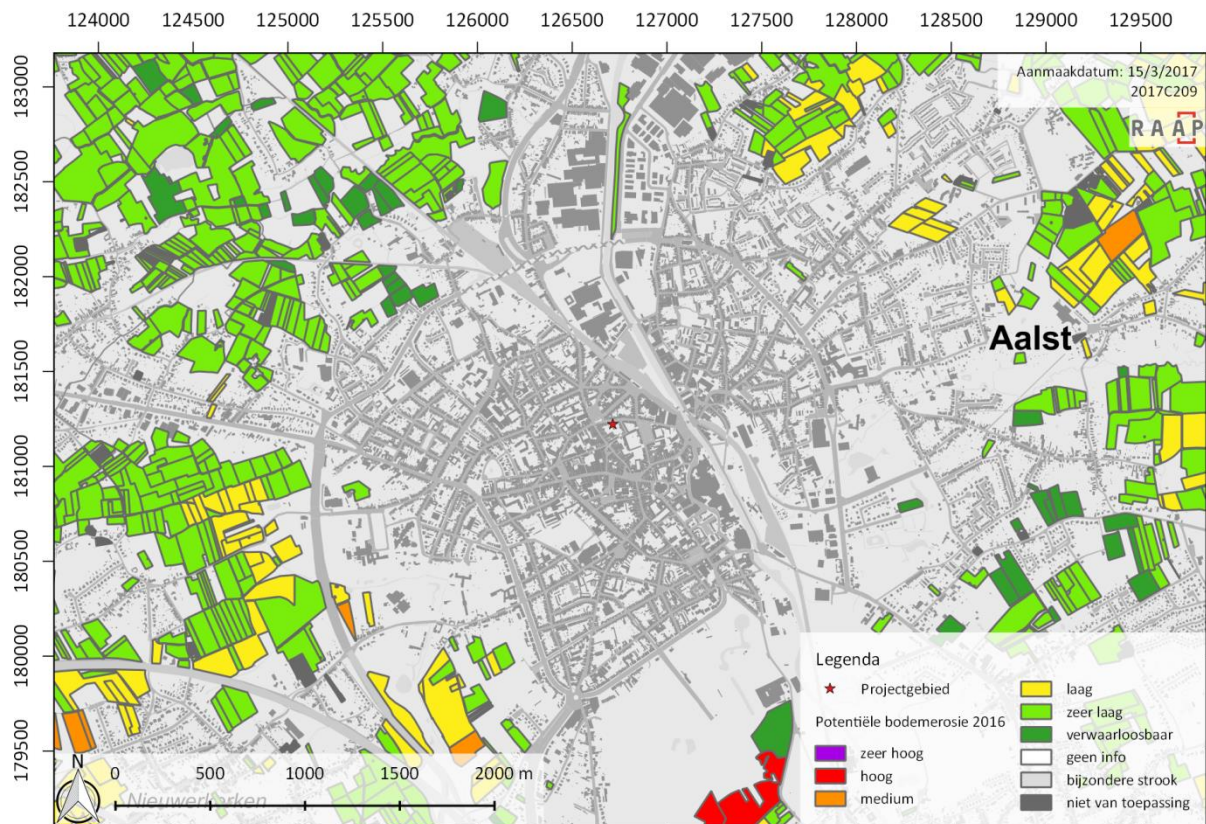

Figuur 19: Kaart met waterlopen (schaal 1:15.000, bron: Geopunt, Vlaamse Hydrografische Atlas).

1.2.2.7 Erosie

Op vlak van erosie is er geen informatie beschikbaar over het plangebied (zie Figuur 20).

Er wordt verondersteld dat er wel enige erosie aanwezig kan zijn op het terrein. Het plangebied bevindt zich immers op de kop van een landtong die uitgesneden is door de Dender en Ediksveldbeek. Het is dus niet onmogelijk dat zich hier in het verleden erosie heeft voorgedaan.

Figuur 20: Potentiële bodemerosiekaart uit 2016 met indicatie van het plangebied (schaal 1:40000, bron: DOV, Grootchalig Referentiebestand Vlaanderen, AGIV).

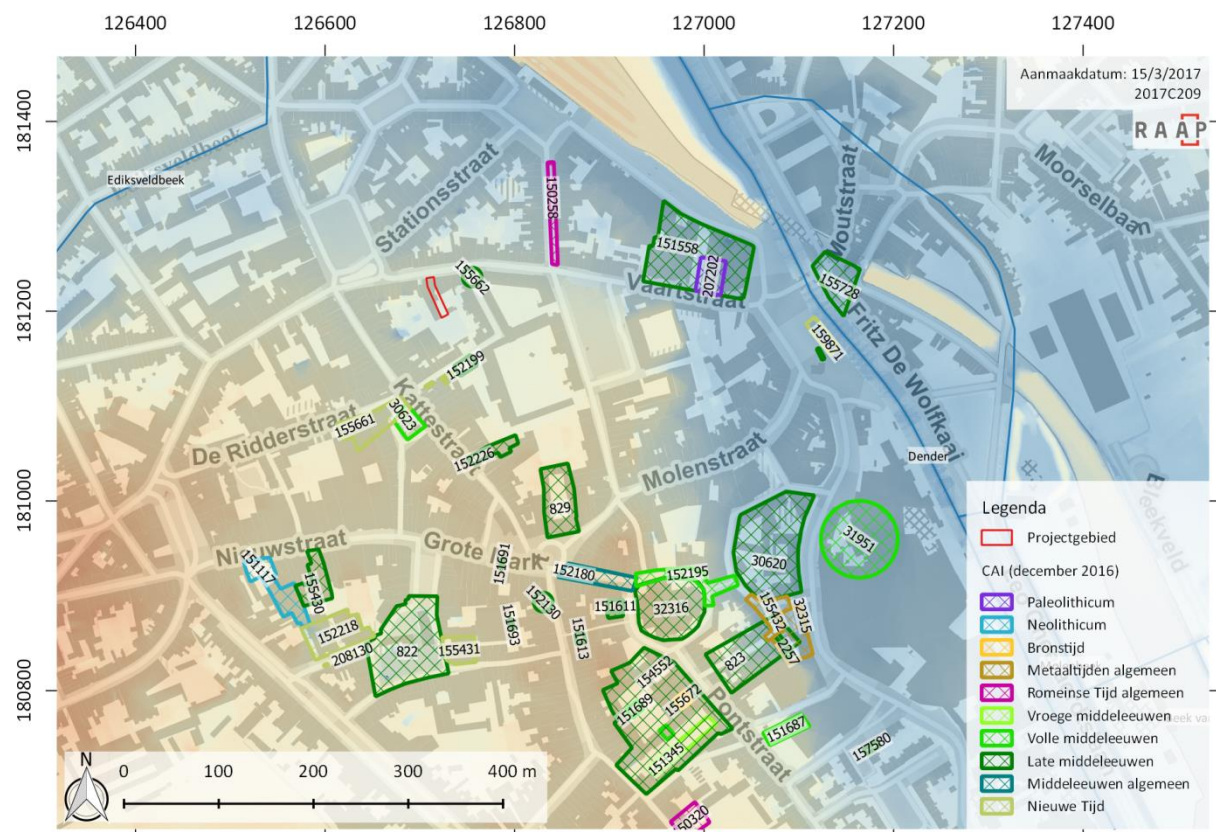
1.2.3 Archeologische gegevens

1.2.3.1 Juridische gegevens

Uit raadpleging van het geoportaal van Onroerend Erfgoed¹⁶ blijkt het plangebied niet in een ‘gebied geen archeologie’ te liggen. Het plangebied ligt wel in een ‘vastgestelde archeologische zone’: de historische stadskern van Aalst, vastgesteld op 19-02-2016 (ID 11699).¹⁷

1.2.3.2 Gegevens uit de Centrale Archeologische Inventaris

Figuur 21 geeft een overzicht van alle gegevens uit de Centraal Archeologische Inventaris voor de onmiddellijke omgeving rondom het projectgebied (rode kader). De meeste sites en/of vondsten dateren uit de Late Middeleeuwen. Toch zijn er ook al indicaties voor antropogene aanwezigheid vanaf de Steentijd.

Figuur 21: Projectie van het plangebied (rood) op het Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen en indicatie van de nabij gelegen items uit de Centraal Archeologische Inventaris (schaal 1:8.000, bron: AGIV, CAI).

▪ Steentijd

In de omgeving van het plangebied zijn slechts twee indicaties gemaakt voor steentijdsites of vondsten. Aan de *Vaartstraat* (ID 207202) werden tijdens een archeologisch onderzoek op *Werf 8* zowel steentijdvondsten als vondsten uit de Late Middeleeuwen aangetroffen. Inzake Steentijd werd een fragment exogeen gesteente gevonden in een geul met zandige, silteuze sedimenten en

¹⁶ <https://geo.onroerenderfgoed.be/>

¹⁷ <https://id.erfgoed.net/aanduidingsobjecten/11699>

geërodeerd veen.¹⁸ Deze vondst werd toegewezen aan het Finaal-Paleolithicum op basis van de datering van de sedimenten. Na pollenanalyse werd de oude geul immers gedateerd tot het Vroeg-Holoceen. De sedimenten waaruit de pollenmonsters genomen zijn, zijn gevormd tijdens de laatste fase van het Preboreaal.¹⁹

Ter hoogte van de *Nieuwstraat 42-52* werden losse lithische artefacten aangetroffen uit het Neolithicum (ID 151117). Het betreft vier losse silexfragmenten waaronder een stuk van een gepolijst bijl. Aan de *Heilige Geestkapel* (De Ridderstraat, ID 30623) werd verder nog een gesteelde pijlpunt gevonden uit het Midden-Neolithicum.

▪ Metaaltijden

Ook de indicaties voor aanwezigheid of bewoning in de metaaltijden zijn eerder schaars (maar wel aanwezig). Op drie locaties zijn er sporen van de metaaltijden geattesteerd. Aan de *Nieuwstraat 42-52* (ID 151117) werd aardewerk gevonden uit de Brons- en IJzertijd. Met betrekking tot het aardewerk uit de IJzertijd gaat het uitsluitend om handgevormd aardewerk, gedateerd tot de Late IJzertijd. Aan de *Oude Vismarkt (1998)* werd de oorspronkelijk oeversrand van de Dender vastgesteld. In een dik pakket colluvium werden verschillende scherven uit de protohistorie gevonden (ID 155432). Een nauwkeurige datering binnen de metaaltijden is niet gegeven. Tot slot valt ook de *Burchtstraat* te vermelden. Ook hier, op deze middeleeuwse site, werd aardewerk uit de metaaltijden aangetroffen (ID 32315). Op deze drie sites zijn ook middeleeuwse sporen geattesteerd. Aan de *Heilige Geestkapel I* (ID 150258) werd er ook materiaal geattesteerd die toe te wijden valt aan de metaaltijden.

▪ Romeinse Periode

Op Figuur 21 is er slechts één indicatie aanwezig van archeologisch vastgestelde Romeinse sporen in de omgeving van het plangebied. Het betreft een archeologisch onderzoek aan de *Albert Liénartstraat I* (ID 150258). Er werden drie sleuven aan de oostzijde van de centrale as van de straat uitgegraven. Er kwam een noordwest-zuidoost lopende greppel aan het licht. De greppel bevatte Gallo-Romeins aardewerk en verschillende fragmenten *imbrices* en *tegulae*. De resterende sporen waren jonger op vlak van datering. Aan de *Heilige Geestkapel I* (ID 150258) werd een wandfragment van een *dolium* gevonden.

▪ Middeleeuwen

In het verleden zijn er op veel locaties in de historische stadskern van Aalst sporen en/of structuren uit de middeleeuwen archeologisch onderzocht. Door het veelvoud aan middeleeuwse sporen zal deze bureaustudie zich enkel beperken tot het bespreken van de archeologische onderzoeken die uitgevoerd zijn in de zone van het projectgebied. Figuur 21 geeft zicht op de CAI-items in de buurt van het projectgebied, geprojecteerd op het Grootschalig Referentiebestand Vlaanderen. De locatie van de eerste stadsomwalling is aangegeven in het rood. De ligging van de tweede stadsomwalling is

¹⁸ Brion M., Ryssaert C., Mervis D., Goudie Falckebach E., Hantson W., Bernard. J. 2011. Archeologisch rapport Antea Group: Werf 8, Aalst.

¹⁹ Van Haaster H., 2012. Biaxiaal: Archeobotanisch onderzoek aan de oude stadsgracht van Aalst.

gemarkeerd in het geel. In de buurt van het projectgebied zijn voornamelijk sporen uit de volle en late middeleeuwen aangetroffen.

Figuur 22: Detailversie van de CAI-items in de omgeving van het plangebied, geprojecteerd op de kadastrale kaart. De eerste stadsomwalling is in het rood gemarkeerd, de tweede omwalling in het geel (schaal 1:4.500, bron: AGIV).

- Volle Middeleeuwen

Aan de hoek van de De Ridderstraat, ter hoogte van de *Heilige Geestkapel*, werd een archeologisch en bouwhistorisch onderzoek uitgevoerd (ID 30623). Er werden sporen van agrarische activiteiten uit de 11de tot 13de eeuw en verschillende ophogingen aangetroffen, nog voor de bouw van de kapel in de 14de eeuw. Op dat niveau werd ook een halve zilveren *maille* uit de 12de – 13de eeuw gevonden. Aan de *Vaartstraat* (ID 151558) werd met betrekking tot deze periode de 13de eeuwse stadsgracht archeologisch onderzocht.

- Late Middeleeuwen

Aan de *Heilige Geestkapel* (ID 30623) werden verschillende kuilen en ophogingen uit de 13de en 14de eeuw gevonden. Rond 1200 ontstond er rond de Kattestraat een nieuwe wijk. Voorheen bestond dit gebied uit akkerland, gelegen buiten de eerste stadsversterking. Na de bouw van de tweede stadsomwalling werden er nieuwe wegen aangelegd zoals de Kattestraat en Zoutstraat. De bouw van de nieuwe omwalling vergrootte het stadsareaal zo'n vijf maal. In de periode voor de oprichting van de kapel, in 1368, waren hier bronsbewerkers gevestigd. Dit werd archeologisch vastgesteld. Een kuiltje met koper- en bronsafval en twee veldovens zijn hiervan de getuige. Ook onder de kapel werden restanten van artisanale activiteiten gevonden. Zo werden lagen van gebakken zandleem, houtskool, steenkool en koperhoudende metaalslakken geattesteerd. Op het moment van de

ingebruikname van het akkerland, diende deze onbewoonde zone nog voornamelijk voor het inplanten van brandgevoelige activiteiten. Dergelijke ‘gevaarlijke’ activiteiten dienden immers zo ver mogelijk van de houten stadshuizen georganiseerd te worden.²⁰ Bovenop de aangetroffen artisanale sporen kwam een nivelleringspakket voor de bouw van de kapel. Verder werden er ook vier beerputten aangetroffen. Er werden verschillende laatmiddeleeuwse munten, een benen heft van een mes en een bronzen boekbeslag gevonden. De oorspronkelijke kapel werd volledig opgegraven. De huidige kapel dateert van 1470.

Naar het einde van de 13de eeuw werd het artisanale gebied rond de Kattestraat als woonzone omgevormd. Het areaal werd opgesplitst in lange, smalle kavels die bebouwd waren met eenvoudige houten huizen. De woonhuizen bestonden uit met leem bestreken wanden van gevlochten takken, hadden lemen vloeren en werden bekroond door rieten daken. De vele verbrande leembrokken in de bodem zijn vandaag hiervan nog het bewijs.²⁰

Iets verder aan de *Kattestraat*, nummer 17 (ID 152226), staat een huis met trapgevel. Het huis is opgetrokken in vier bouwfases en beschikte over een kelder met tongewelven, een haard en tweede kelder. De kern van het huis werd gedateerd tot de 15de eeuw. Daarnaast werd een pakket verbrande leem gevonden dat in verband kan gebracht worden met de 14de-eeuwse stadsbranden van Aalst. Vermoedelijk gaat het om verbrande resten van vakwerkbouw.

Dicht bij het plangebied, op de hoek van de Esplanadestraat met de Peperstraat werd een losse vondst aangetroffen (ID 155662). Het betreft een concentratie aan schervenmateriaal en een kannetje in grijs aardewerk. Het materiaal werd gedateerd tot de late middeleeuwen.

Aan de *Peperstraat* zelf (op de hoek met de Kattestraat, tegenover de Heilige Geestkapel, ID 152199), werd een tuinlaag gevonden met de fundering van een bakstenen muurtje (geïnterpreteerd als een mogelijke perceelsmuur) in combinatie met enkele paalgaten. Deze sporen werden gedateerd tot de late middeleeuwen. Verder werd ook een afvalkuil aangetroffen met rood en grijs aardewerk en steengoed. Onder de tuinlaag werd een akkerlaag aangetroffen en ook een leemwinningskuil werd vastgesteld.

Nog aan de *Peperstraat* (ID 157409) werd in 2011 een zwart organisch pakket met aardewerk gevonden. Deze laag kan in verband gebracht worden met een lokale brand of met de grote stadsbrand van Aalst in 1361. Het projectgebied bevat twee zones. De zone het dichtst bij de Kattestraat was waarschijnlijk vanaf de 13de eeuw in gebruik als bewoningszone, terwijl het oostelijke gebied toen nog vermoedelijk als tuingebied gediend heeft.

Aan de *De Ridderstraat I* (ID 155661) werden tevens grondsporen uit de late middeleeuwen aangetroffen. Daarbij ging het om een puinlaag, een greppel, een kuil en een paalkuil. Uit deze sporen werd laatmiddeleeuws aardewerk gehaald, in combinatie met metaal en dierlijk botmateriaal.

Aan de *Albert Liénartstraat I* (ID 150258) werd een grafkuil met kistbegrafing aangetroffen tijdens een sleuvenonderzoek. De begrafing kan in verband gebracht worden met de laatmiddeleeuwse fase

²⁰ De Groote, K. , Moens, J. & Ervynck, A. 2004. *Vlekken en kruimels. Een archeologische en culinaire verkenning van een Vlaamse stad*. Vlaams instituut voor het Onroerend erfgoed & stad Aalst.

van het klooster op deze locatie (en met het pestkerkhof). Verder werd ook de buitengracht van de middeleeuwse stadsgracht aangesneden en de binnenrand van de 16de-eeuwse bastionsgracht aangesneden.

ID-nummer 829 is het stadhuis van Aalst, gelegen aan de noordkant van de Grote Markt. Een archeologische opgraving bracht een aantal beerkuilen en kelderstructuren aan het licht. De vier oudste kuilen zijn te dateren tot de 2de helft van de 12de eeuw (of de vroege 13de eeuw). De kelderstructuren zijn afkomstig van woningen aan de Grote Markt. De oudste vermelding hiervan dateert uit de late 14de - vroege 15de eeuw. De kelders waren oorspronkelijk afzonderlijk. Pas later werden ze met elkaar verbonden. De huizen deelden een gezamenlijke binnenplaats. In de 15de eeuw werden hierop een aantal nieuwe constructies gebouwd.

▪ Nieuwe Tijd

Tijdens de opgraving aan de *Vaartstraat op Werf 8* (ID 207202) werd ook de stadsgracht van de tweede stadsomwalling onderzocht. De gracht was 22 meter breed en werd herhaaldelijke malen onderhouden en uitgebaggerd. Het aangetroffen materiaal wees op een 15de-eeuws datering van de gracht, maar mogelijk gaat dit nog vroeger terug in de tijd. Ten vroegste in de 16de eeuw werd de gracht gedempt. In de 17de eeuw werd de gracht een drietal meter opgeschoven naar het noorden. Dit zou te maken kunnen hebben met aanpassingswerken uit de 16de en 17de eeuw die vermeld worden in historische bronnen. De jongste fase van de gracht dateert uit de 18de eeuw. Er werden scherven van *Westerwald*-aardewerk aangetroffen.

Aan de *Peperstraat I* (ID 152199) werden twee afvalkuilen met rood aardewerk, *Westerwald*-steengoed, faience en porselein gevonden. Verder werd ook een beerput gevonden met Engels vaatwerk.

Nog aan de *Peperstraat* (ID 157409) werden in 2011 twee puinkuilen aangetroffen. In de kuilen zaten baksteen- en kalkmortelbrokken, rood geglazuurde fragmenten van grapes en borden en fragmenten van papkommetjes. Dit materiaal valt te dateren rond de 16de eeuw. In de 16de en 17de eeuw werd vermoedelijk gestart met de bouw van woningen aan de Peperstraat. Verder werden er nog muurrestanten aangetroffen uit baksteen, alsook kelders en een 17de eeuwse afvalkuil. In de afvalkuil werd een grote hoeveelheid aardewerk gevonden. Op het terrein werd ook een puinlaag aangesneden. In de puinlaag zat steengoed, roodgeglazuurd aardewerk, een koperen gesp en een kapbijn uit ijzer. Verder is er nog een lemen vloerniveau en een restant van een haard gevonden. Al deze sporen zijn te dateren uit de 17de (of 18de eeuw). Er werd een grote hoeveelheid aan aardewerk aangetroffen in een kleiig pakket. Daarbij ging het om: rood geglazuurd aardewerk, majolica-borden, tegels afkomstig van een pottenbakkersoven, pijpensteeltjes, een pijpenkop met hielmerk alsook baksteenfragmenten. Mogelijk werd de aanwezige klei gebruikt als grondstof voor de lokale pottenbakkers rond de 17de eeuw. Er werd echter wel geen pottenbakkersafval aangetroffen. De aanwezigheid van pottenbakkers in de Peperstraat kan gedateerd worden vanaf 1621.

Aan de *De Ridderstraat I* (ID 155661) werd een kleine kuil aangetroffen die opgevuld was met postmiddeleeuws aardewerk.

▪ Nieuwste Tijd

Aan de *Vaartstraat* (ID 151558) werden kelders en vloerniveaus uit deze periode aangetroffen. Daarnaast werden ook de funderingsmuren, een overdekt riool en een beerput van een 19de-eeuwse fabriek gevonden.

Een gemetste beerput die mogelijk in verband staat met pottenbakkersactiviteiten werd vastgesteld op de site aan de *Peperstraat I* (ID 152199). Deze valt de dateren in de 19de eeuw. Al van in de overgang van Late Middeleeuwen naar Nieuwe Tijd is er sprake van pottenbakkersactiviteit in de *Peperstraat*.

1.2.3.3 *Archeologische gegevens uit de directe omgeving die nog niet opgenomen zijn in de Centraal Archeologische Inventaris*

▪ Kattestraat 40 – 52

In het kader van de afbraak van een aantal panden en de realisatie van een nieuwbouw is er in februari – maart 2012 een archeologisch onderzoek gebeurd aan de Kattestraat door Monument Vandekerckhove NV. Het projectgebied is gelegen aan de westelijke zijde van de Kattestraat. De zone die onderzocht is liep vanaf perceel 202B tot perceel 2069B. Perceel 206L werd niet onderzocht. Op de site zijn Romeinse en voornamelijk middeleeuwse sporen gevonden. De oudste sporen dateren uit de Vroeg-Romeinse tijd. Daarbij ging het onder meer om een kuil met mogelijke *tegulae*-fragmenten uit de 2de eeuw. Dit ligt mogelijk in verband met het Romeins materiaal dat gevonden is aan de Albert Liénartstraat (zie supra, CAI-ID 150258).

In de bebouwde zone werd een middeleeuwse cultuurlaag (uit de 12de – 13de eeuw) met verschillende loopniveaus van gebouwen (huizen of werkplaatsen) aangetroffen. In de noordelijke zone van het terrein werd een veldoven vastgesteld, deze werd aan de hand van talloze gevonden brons-fragmentjes geïnterpreteerd als smederij. In de buurt van de veldoven lagen afvalpakket. De volledige woonzone van werkput 2 werd nadien beschouwd als ambachtelijke zone voor metaalbewerking. De oven vormde een centraal punt en het afval werd op enige afstand in kuilen en in een gracht gestort. Deze activiteiten vonden plaats in de late 13de, begin 14de eeuw. Na de ambachtelijke fase volgt een bewoningsfase. Er werden lemen vloeren van huizen in vakwerkbouw aangetroffen, met in de buurt leemwinningskuilen voor de wandbekleding en vloerinrichting. In de tuinzone werden afvalkuilen aangetroffen met hoogversierd aardewerk. Er werd vastgesteld dat de erven toen reeds opgedeeld werden in een woongedeelte aan de straat en een achterliggend erf. De bewoning zet zich verder tot in de postmiddeleeuwen. Er werd een oude kelder met muren opgetrokken uit baksteen aangetroffen. Deze werd nadien overbouwd met twee rijhuisjes. In de zuidelijke zone kwamen er verder nog verschillende puinkuilen en beerputten aan het licht.²¹

▪ Peperstraat (hoek met Kattestraat)

²¹ Laisnez K, Vanholme N., Acke B., 2013. Basisrapport archeologische opgraving: Aalst – Kattestraat.

In het kader van een nieuwbouwproject op de hoek van de Peperstraat met de Kattestraat, werd er in mei 2011 een archeologische prospectie uitgevoerd door Monument Vandekerckhove NV. Het onderzoek werd uitgevoerd vanaf perceel 378 D tot en met perceel 382 C. In de sleuven werden vier kuilen aangetroffen, waarvan twee puinkuilen uit de 17de tot 18de eeuw, een kuil met zandige vulling en een afvalkuil met een grote hoeveelheid aardewerk met dezelfde datering als die voorgaande. Tevens werd de zijgevel- en achtergevelmuur van een 17de-eeuws gebouw aangetroffen. De laatstgenoemde afvalkuil stond hiermee vermoedelijk in relatie. In totaliteit werden drie zijgevelmuren en drie achtergevelmuren opgegraven. Deze behoorden allemaal tot 17de – 18de-eeuwse gebouwen die georiënteerd staan volgens de ligging van de Peperstraat. Verder werd uit deze periode ook nog een lemen vloerniveau aangetroffen, alsook twee kelders en een bakstenen haard. Wat de recentere sporen (uit de Nieuwste Tijd) betreft, gaat het om een beerput, een afvoerkanaal en twee kelderruimtes.

Op een paar locaties in de sleuf is een kleiig pakket gevonden met een grote kwantiteit aan aardewerk in vervat. Deze sporen kunnen in verband geplaatst worden met de reeds archeologisch vastgestelde aanwezigheid van pottenbakkers in de Peperstraat (zie supra). De aanwezige klei zou gediend hebben als grondstof en de kuil die zich vormde tijdens het ontginnen dient ideaal als dump voor misbaksels en ander pottenbakkersafval. Het projectgebied van dit onderzoek grenst dan ook aan CAI items 157409 en 152199.

Ook op deze site werd een zwarte, organische laag vastgesteld met veel houtskool en aardewerk. Deze werd gedateerd rond de 13de eeuw en bevond zich ca. 1,4 meter onder het maaiveld. Deze laag werd staat mogelijk in verband met een lokale brand of met de grote stadsbrand in 1361. Mogelijk gaat het dus om hetzelfde pakket zoals aangetroffen iets verderop in de Peperstraat (CAI ID 157409, zie supra). Boven deze laag werden tuingronden en ophogingspakketten vastgesteld in de bodemprofielen. Behalve aan de profielen naar de Kattestraat toe. Daar werden lagen uit de 13de en 14de eeuw vastgesteld. Op die manier concludeert men dat de zone het dichtst bij de Kattestraat tijdens en vanaf de 13de eeuw als woonzone in gebruik was, terwijl het verdere gebied langsheen de Peperstraat toen nog als tuingebied gebruikt werd. Op de 17de-eeuwse kaart van Sanderus (zie infra) is dit te zien. Vermoedelijk werd in de 16de en 17de eeuw pas aangevat met de bouw van bakstenen huizen langsheen de Peperstraat. Hiervan dienen de bakstenen muurfunderingen het bewijs. Ook dat is vast te stellen op de 18de-eeuwse Ferrariskaart (zie infra).

1.2.3.4 Gegevens uit reeds uitgevoerd proefsleuvenonderzoek/archeologisch onderzoek

Op het projectgebied werd in het verleden nog geen archeologisch onderzoek of vooronderzoek uitgevoerd.

1.2.4 Historische gegevens

1.2.4.1 *Algemene geschiedenis en ontwikkeling van de stad Aalst*

De stad Aalst heeft zich doorheen de geschiedenis ontwikkeld op de linkeroever van de rivier de Dender, op de overgang tussen de leemstreek en de zandleemstreek. De middeleeuwse stad zal haar oorspronkelijke ligging vinden aan een steile rand gevormd door een noordoostelijk georiënteerde uitloper van een lemige rug met de lager gelegen alluviale zone rondom de Dender. De zuidelijke rand van deze lemige rug wordt gevormd door de Hoezebeek en de Siesegembeek, die allebei uitlopen in de Dender. De zuidelijke zone van het lemige plateau tussen bovengenoemde waterlopen noemt men de Hoezekouter. Het noordoostelijk gedeelte van het plateau wordt in historische geschriften de Aalsterkouter genoemd.²²

Deze gunstige landschappelijke ligging is waarschijnlijk vrij aantrekkelijk geweest voor menselijke occupatie sinds prehistorische tijden. Er zijn verschillende plaatsnamen in de regio rond Aalst die dateren in de periode voor de invasie van de 5de eeuw. Deze namen hebben een Germaanse origine. Verder zijn er ook indicaties van bewoning in de streek tijdens de metaaltijden en Gallo-Romeinse periode.²⁰ Het toponiem 'Aalst' heeft een pre-Germaanse afkomst. Het gaat terug op *alhusta*-, een Germaanse vervorming van het woord *alkustom* of *alkos*. De betekenis van *alhusta* is vermoedelijk 'heidens heiligdom'. Vanaf 866 wordt de naam *Alost* vermeld in historische geschriften.²³

Er zijn voldoende archeologische bronnen om de Romeinse aanwezigheid in de omgeving rond Aalst te staven, maar vermoedelijk gaat de bewoning van deze regio veel vroeger terug. Daarvoor dient beroep gedaan te worden op archeologische kennis. Er worden regelmatig vuurstenen artefacten aangetroffen die wijzen op een systematische drooglegging van de landerijen tijdens het Laat-Neolithicum en de vroege Bronstijd. Ook in het centrum van Aalst werd prehistorische vondsten gedaan. Op de rand van de westelijke rivieroever werden objecten gevonden uit het Epi-Paleolithicum. Deze wijzen op de temporele aanwezigheid van jager-verzamelaars rond 10.000 tot 8.000 voor Christus. Op de oostelijke oeverbank van de Dender werden veel metaaltijdvondsten aangetroffen. Het betrof prehistorisch aardewerk die vervat zat in een oude bodem, bedekt onder een laag colluvium. De sporen van erosie op het terrein wijzen op een sterke ontbossing en in gebruik name van het land. Ook op de Hopmarkt werden prehistorische greppels aangetroffen. Dit alles wijst op een landgebruik sinds de prehistorie. Er moet wel genoteerd worden dat deze vroege sporen nog niet vastgesteld zijn in het middeleeuws centrum van de stad, op een Romeins graf uit de 2de – 3de eeuw en een aantal extractiekuilen na.²⁰ Wat de Romeinse occupatie betreft, moet ook de aanwezigheid van de heirbaan van Asse naar Gent via de Kerkstraat vermeld worden.²⁴

Er zijn een paar bronnen die informatie geven over de vroegmiddeleeuwse situatie. Het betreft 9de eeuwse teksten die de *locus* Aalst vermelden en handelen over eigendommen van de abdij van Lobbes en het kapittel van Kamerijk. De tekst vermeldt de aanwezigheid van een *manor* en verschillende mansi (boerderijen). De stad Aalst was toen ook al in het bezit van een watermolen en

²² De Groote K., 2010. The contribution of archaeological sources to the research of the formation of towns. The example of Aalst, a border town in the county of Flanders, in: De Groote K., Tys D., Pieters M., 2010. Relicta Monografieën 4: Exchanging Medieval Material Culture. Studies on archaeology and history presented to Frans Verhaeghe, pagina 249.

²³ Gysseling M., 1960. Toponymisch Woordenboek van België, Nederland, Luxemburg, Noord-Frankrijk en West-Duitsland (vóór 1226)

²⁴ <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/120309>

deed aan moutproductie.²⁰ In die periode werd de kapel van de Heilige Ursmarus van Lobbes vernield door de Noormannen. Onder Karel De Grote ontstond de eerste pre-stedelijke kern aan de Dender: het *Zelhof*. De kern was gelegen aan de landweg van Brugge naar Keulen.

Midden 11de eeuw werd een burcht opgericht tussen de Dender en Oude Dender door de Graaf van Vlaanderen. Het moest een van de militaire steunpunten worden van Rijksvlaanderen. De bouw hiervan bracht een bloeiende handel van het Portus mee. Het bewoningskern rond het *Zelhof* verviel langzaam. Tot op dat moment behoorde Aalst tot het *Pagus Bracbatensis*. De groeiende kern aan de Dender breidde zich snel uit naar de Grote Markt. Daarop liepen oude straten zoals de Kattestraat, de Kerkstraat en de Molenstraat uit.²² De burcht betrof een motte kasteel. Het werd op de rechterbank van de Dender geplaatst, recht tegenover het *Zelhof*. Boudewijn V van Vlaanderen (1046 – 1086) werd aangewezen als *castellanus*. Het kasteel werd eigendom van de Vlaamse hof in 1166. De abdij van Lobbes verloor waarschijnlijk haar eigendomsrechten over de *villa* Aalst aan het Vlaamse hof of aan de Heren van Aalst rond 1050.²⁰

De grote infrastructurele werken zijn onder te verdelen in drie fasen. De eerste fase valt op basis van historische bronnen te dateren tussen 1050 en 1128. Er werd een *castrum* gebouwd en eerste verdedigingssysteem, een wal met bijhorende gracht, werd aangelegd. De tweede fase valt te dateren rond de tweede helft van de 12de eeuw. In deze periode werd de zone rond de Oude Vismarkt gereorganiseerd. Zo werd het winter kanaal aan de rechteroever van Dender opgevuld en werd er een kade aangelegd en daarnaast werd de zone van het *Zelhof* voorzien van een grachtensysteem. De derde fase betreft de constructie van een tweede stadswal met gracht. Dit valt te situeren rond 1200.²⁰ Het projectgebied bevindt zich in de zone tussen de twee stadswallen, net ten zuiden van de tweede stadswal. De tweede stadswal valt samen met de huidige (weg-)ring. Beide stadswalgrachten waren aangesloten op de natuurlijke Dender. De natuurlijke Dender bevond zich op dit moment gedeeltelijk onder de huidige Burchtstraat. Op Figuur 23 is de vermoedelijke locatie van het projectgebied aangegeven met een rode ster.

Figuur 23: Algemeen situeringsplan van de stad Aalst, gebaseerd op de Deventerkaart (16de eeuw, zie infra). 1: castrale motte; 2: Zelhof; 3: eerste stadswal (2de helft 11de eeuw); 4: opgevuld winterbedding van de Dender; 5: tweede stadswal (vroeg 13de eeuw); 6: nieuw marktplein 'Grote Markt'. De locatie van het plangebied is aangegeven met rode ster (bron: De Groote K., 2010).

Begin de 12de eeuw was de centrale zone rond de kerk dus beschermd door een stadswal. Deze bezat vijf stadspoorten. In 1160 werd de *stadskeure* geschonken door de Graven van Aalst en werd de stad gekozen als hoofdplaats van de heerlijkheid. De stadskern vertoonde rond het begin van de 13de eeuw een driehoekige vorm. De contouren werden bepaald door de Dender en Onderwijsstraat, de Werf en Academieplaats en in de buurt van de Grote Markt. De Molenstraat verbond de handelsnederzetting van de Werf met de toenmalige hoofdweg, de Kattestraat. In 1241 werd het *Zelhof* door de Graven van Vlaanderen afgestaan om een gasthuis te bouwen. Op de grond werd een vlees- en graanhal gebouwd. Deze bevindt zich op de huidige Sint-Martensplaats.²²

In de 14de eeuw heeft de stad een meer radiaal-concentrisch stratenpatroon gekregen. Dit patroon heeft zich gevormd rond de huidige Grote Markt. De stad was op dat moment sterk verstevigd, door middel van een ringmuur met 25 torens en 6 poorten. In de 15de eeuw kreeg Aalst een nieuw Schepenhuis met Belfort. Op dat moment werd ook de bouw van de Sint-Martinuskerk aangevat. De stad is meermaals onderhevig geweest aan een uitbraak van de pest en ook verwoesting door militaire conflicten heeft zijn sporen nagelaten. Zo werd de stad in 1380 belaagd door de Gentenaars, in 1576 door de Spanjaarden en in 1645 door de Hollandse troepen. De stadsversterking moest dus meerdere malen heropgebouwd worden. In 1667 werd de versterking door de Franse Maarschalk Turenne vernietigd, samen met een groot deel van de andere stadsarchitectuur. In de 18de eeuw werd de Dender gedeeltelijk gekanaliseerd en werd de baan Brussel – Aalst – Gent aangelegd. Door de afbraak van een aantal kloosters na de Franse revolutie ontstonden er plaatselijke grote ruimtes in de binnenstad. De vesten werden verder van de stad afgevoerd. Rond 1830 werd het huidige stadhuis gebouwd. Een paar jaar nadien kende Aalst haar eerste geurbaniseerde stadsuitbreiding. Door de aanleg van de spoorlijn Brussel – Aalst – Gent, kende de stad vanaf 1856 een echte industrialisatie. Op dat moment werd ook de Dender-kanalisatie voltooid. Nijverheden zoals textielnijverheid, lederverwerking en schoennijverheid, stokerijen en dergelijke meer ontwikkelen zich. Dit bracht een harde sociale strijd mee. Aan het einde van de 19de eeuw ontwikkelden zich nieuwe wijken ten oosten van de Dender.²²

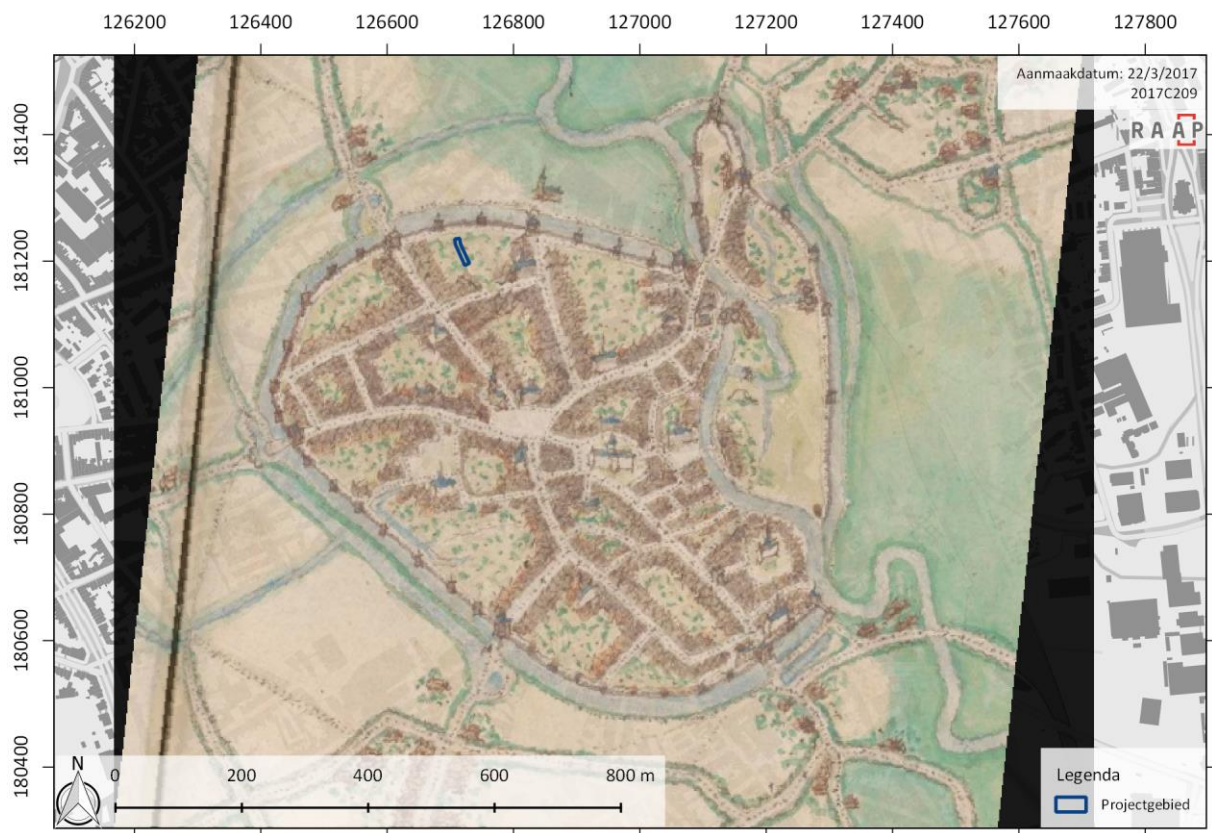
1.2.4.2 *Stadsplannen van de steden der Spaanse Nederlanden van Deventer (1550-1570)*

Jakob van Deventer kreeg rond 1553 van Filips II, koning van Spanje en de Nederlanden, de opdracht om plannen te tekenen van alle steden die in de toenmalige Spaanse Nederlanden gelegen waren. Dit gebied omvat het huidige Nederland en het huidige België (zonder het toenmalige Prinsbisdom Luik), het Groothertogdom Luxemburg en delen van Noord-Frankrijk en West-Duitsland. Hij realiseerde circa 260 stadsplannen.²⁵

Figuur 24 is de georeferencieerde kaart van Deventer, geprojecteerd op het Grootchalig Referentiebestand Vlaanderen. De kaart werd samen met de plannen van Ninove en Geraardsbergen in 1565 opgesteld. We merken op dat de stadsplanning zoals Deventer ze weergeeft, grote gelijkenissen toont met het huidige stadsplan. Bijna alle straten vertonen parallellen met het historische beeld (cfr. de Molenstraat, de Zwarte Zusterstraat, Kattestraat, Korte Zoutstraat enzovoort). De westelijke natuurlijke loop van de Dender bevindt zich inderdaad ter hoogte van de huidige Burchtstraat. De huidige ring rond het centrum volgt mooi de tweede stadswal. De eerste stadswal volgt de De Coninckstraat, de Molenstraat en de Voldersstraat.

²⁵ <https://www.kbr.be/nl/atlas-van-jacob-van-deventer>

Figuur 25 geeft een ingezoomd beeld weer. We merken op dat het projectgebied inderdaad net ten zuiden van de tweede stadswal gelegen is. De stadswal is gelegen op de Esplanadestraat en Vaartstraat. De stadsmuur zelf is voorzien van verschillende torentjes en een achterliggende walgracht. Het projectgebied lijkt op dit moment braak te liggen of gebruikt te worden als weiland/akkerland. Het perceel is in ieder geval niet bebouwd. In het westen ligt de Kattenstraat. Ten oosten van het projectgebied ligt de Zwarte Zusterstraat. Beide zijn noordwest-zuidoost georiënteerd. Ten zuiden van het plangebied ligt de Peperstraat. Deze verbond op dat moment de Kattestraat met de Zwarte Zusterstraat. Vandaag maakt de Peperstraat een bocht van 90 graden en loopt ze uit op de Esplanadestraat. Deze straat gaat terug op de verharde weg gelegen aan de binnenzijde van de stadsmuur.

Figuur 24: Gegeorefereneerd stadsplan van Aalst van Jacob Van Deventer, opgetekend rond 1565. Het projectgebied is weergegeven met een blauwe polygoon (schaal 1:12.000, bron: Biblioteca Nacional Madrid, Geopunt).

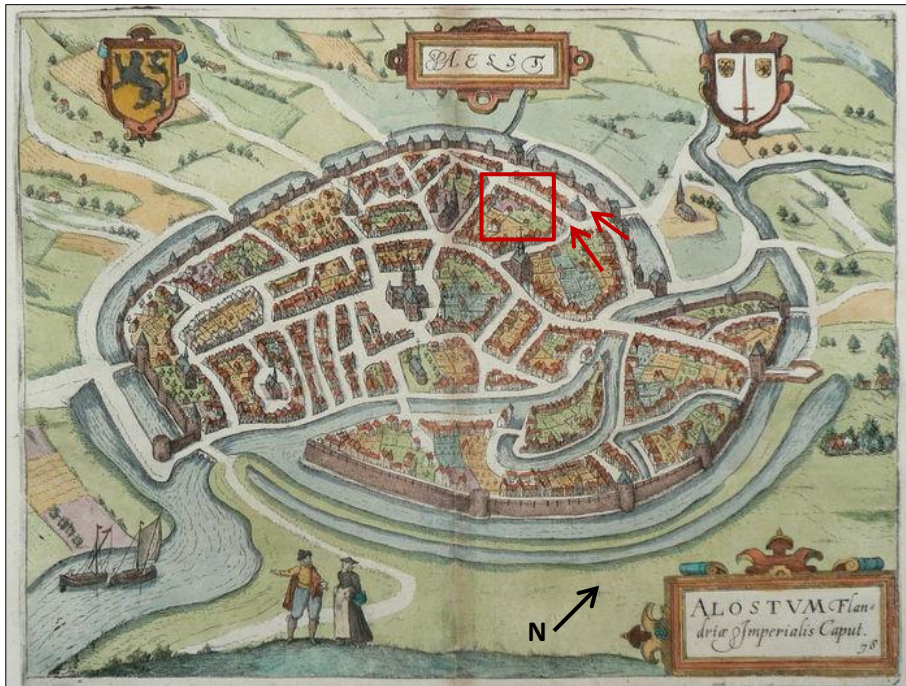
Figuur 25: Detailweergave van het gegeoreferencieerd stadsplan van Aalst getekend door Jacob Van Deventer rond 1565. Het projectgebied is weergegeven met een blauwe polygoon (schaal 1:5.000, bron: *Biblioteca Nacional Madrid*, Geopunt).

1.2.4.3 Kaart van Guicciardini (1581)

Lodovico Guicciardini was een Italiaanse koopman die in 1567 een boek uitbracht waarin hij een geografische, economische en politieke beschrijving gaf van de Nederlanden. Het werk was rijklijk geïllustreerd met kaarten en prenten van steden in de Nederlanden. De eerste Nederlandstalige editie werd in 1612 gedrukt door Willem Janszoon Blaeu in Amsterdam.²⁶

Op Figuur 26 staat de vermoedelijke locatie van het projectgebied aangeduid met een rode kader. Het is echter moeilijk om het volledige stratenpatroon te herkennen, want de kaart is minder accuraat dan haar voorganger. De kaart is geschetst vanuit vogelperspectief en iets anders georiënteerd dan de Deventerkaart. Ze is vermoedelijk eerder figuratief dan topografisch te interpreteren. Afgaand op het stratenpatroon, zal het projectgebied zich in de huizenblok bevinden die aangeduid staat met het rode venster. Indien dat het geval is dan is het perceel al bebouwd en is de Esplanadestraat een verharde weg ten zuiden van de stadsomwalling. Het perceel bevindt zich in een smalle repel van huizen. Vermoedelijk was er voor de tekenaar te weinig ruimte over om een volwaardige huizenblok te schetsen, daarom is er eerder een schetsmatige weergave gehanteerd.

²⁶ <http://www.flandrica.be/items/show/713/>

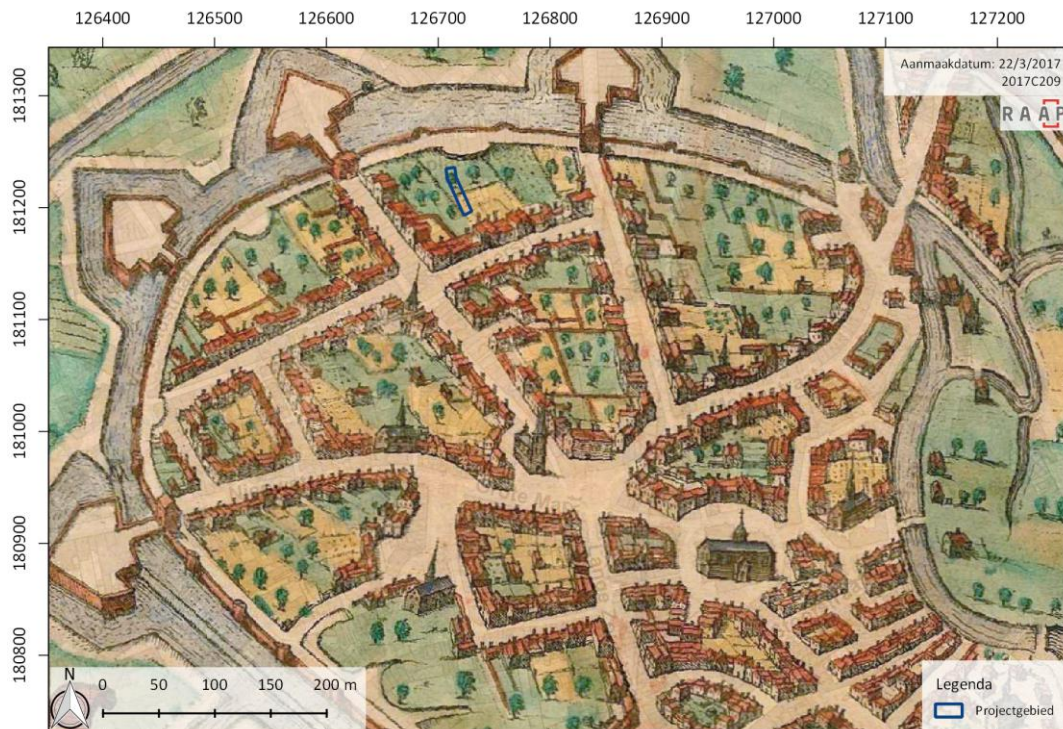

Figuur 26: Gedetailleerde plattegrond van Aalst uit 1581, afgebeeld door Lodovico Guicciardini (bron: *Descrittione di Lodovico Guicciardini patritio fiorentino di tutti i Paesi Bassi altrimenti detti Germania inferiore*; Willem Janszoon Blaeu, 1612).

1.2.4.4 Kaart van Braun & Hogenberg (1588-1597)

Een zevental later verschijnt de kaart van Braun & Hogenberg. Deze is afkomstig uit de stedenatlas *Civitates orbis terrarum*. De kaart is opgetekend tussen 1588 en 1597. De figuur geeft een vogelperspectief vanuit het zuiden. Ze vertoont de bastion-fortificaties van de stad, die in 1578 vernieuwd werden.²⁷ In het midden van de kaart is opnieuw de gotische kerk van Sint-Martinus te herkennen. Ten noordwesten hiervan ligt de Grote markt, met Belfort en Schepenhuis. De kaart is gegeorefereerd. Het projectgebied wordt aangegeven met een blauwe polygoon. Het is nog steeds onbebouwd en wordt gebruikt als weiland of tuinzone (groen) of akkerland (geel). Aan de Peperstraat is er wel al bebouwing. Deze kaart wijst er dus op dat de kaart van Blaeu niet correct is.

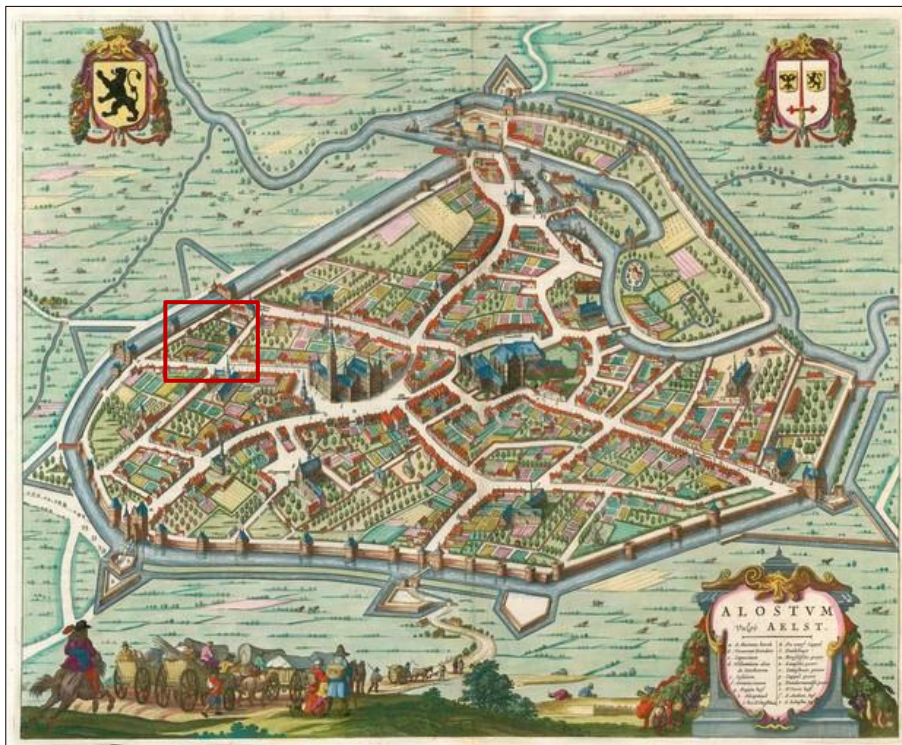
²⁷ <https://www.sanderusmaps.com/en/our-catalogue/detail/163177&e=antique-map-of-aalst-by-braun--hogenberg/>

Figuur 27: Gegeoreferende stadskaart van Aalst gemaakt door Braun & Hogenberg. Geprojecteerd op het Grootchalig Referentiebestand Vlaanderen (bron: *Alostum, Urbs Flandriae Imperatoriae Firmissima*, Geopunt).

1.2.4.5 Kaart van Antonius Sanderus (1641-1644)

Figuur 28 is het stadsplan van Aalst, zoals opgetekend door Antonius Sanderus. Wegens de hoek waaruit de tekening gemaakt is, is de afbeelding niet gunstig te georefereren. Het plangebied staat op dit plan nog steeds aangegeven als onbebouwd perceel waarop bomen zijn weergegeven.

Figuur 28: Gedetailleerd plan van de stad Aalst, getekend door Antonius Sanderus. Het projectgebied wordt aangeduid met rood venster (bron: *Novum Ac Magnum Theatrum Urbium Belgicae*, Willem Janszoon Blaeu ca. 1649).

1.2.4.6 Kaart van Ferraris (1771-1777)

De kabinetskaart der Oostenrijkse Nederlanden en het Prinsbisdom Luik werd opgesteld tussen 1771 en 1777 door de graaf de Ferraris. Voor het eerst werd op systematische en grootschalige wijze een kartering uitgevoerd van “België”. Het is een interessant document, omdat alle gebouwen ingemeten werden en ook de omgeving werd vrij waarheidsgetrouw opgetekend (rivieren, grachten, poelen, bossen, hagen, etc.). Er dient wel de kanttekening gemaakt te worden dat deze kaart vooral vanuit en militair standpunt opgetekend werd. De gebieden die in dat kader minder interessant waren, werden minder nauwkeurig ingemeten.

Figuur 29: Kaart van Ferraris (1771-1777) met projectie van het projectgebied (schaal 1:5.000, bron: Geopunt, AGIV, Koninklijke Bibliotheek van België).

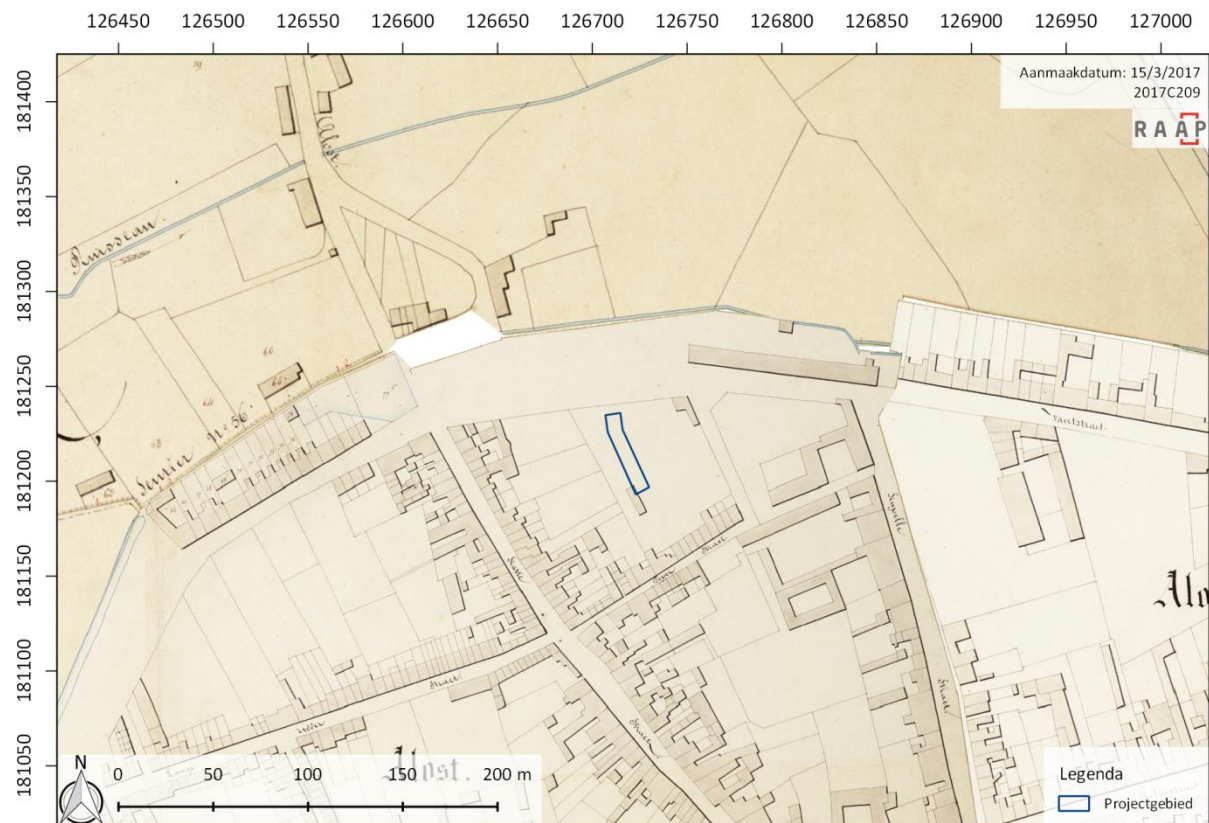
Het projectgebied staat op deze kaart gemarkeerd als onbebouwd land dat omgeven wordt door twee bomenrijen. De bomenrijen lopen van aan de achterzijde van de woning aan de Peperstraat tot aan de verharde weg voor de stadswal. Hierbij gaat het wel degelijk om de huidige Esplanadestraat. Aan die open zone ligt plaatselijk een andere bomenrij, geflankeerd aan de ringweg. Het projectgebied zelf is onbebouwd. Het valt te interpreteren als een smal perceel, een achtererf van een woning aan de Peperstraat. Dit betekent dat er archeologische restanten van afvalkuilen aanwezig kunnen zijn in de tuin. Hierbij kan het gaan om beerkuilen of eventueel opgevulde leemwinningskuilen. De Peperstraat maakt nog steeds een verbinding tussen Kattestraat en Zwarte Zustersstraat.

Op dit moment is er nog steeds een waterloop aanwezig op de plek van de tweede stadswal. Deze gracht wordt geflankeerd door bomenrijen. De bastions en stadsmuur met torens die aanwezig

waren op voorgaand kaartmateriaal zijn hier wel al verdwenen. Zoals vermeld liet de Franse Maarschalk Turenne de vestigingswerken in 1667 slopen. Dit verklaart deze situatie.

1.2.4.7 Atlas der Buurtwegen (1841)

De kadastrale kaarten die tot de Atlas der Buurtwegen behoren, werden opgemaakt tussen 1843 en 1845 naar aanleiding van de uitvoering van een wet uit 1841. De bedoeling was een inventaris te maken van alle kleine wegen met openbaar karakter.

Figuur 30: Atlas der Buurtwegen (1841) met projectie van het plangebied (schaal 1:4.000, bron: Geopunt, AGIV).

De Atlas der Buurtwegen verschaft weinig nieuwe informatie. Het projectgebied is nog steeds niet bebouwd. Het is gelegen op een groot perceel in het noordoostelijk deel van de huizenblok. Ten zuidwesten van het terrein is er wel een klein gebouw aanwezig. Vermoedelijk gaat het om een bijgebouw. Hoogstwaarschijnlijk behoort dit gebouw toe aan één van de huizen van de naburige percelen. Ook op de hoek tussen de Peperstraat (die hier niet meer doorloopt naar de Zwarte Zusterstraat) en de huidige Esplanadestraat staat een gebouw. Daarnaast is er nog steeds geen definitieve indicatie voor de Esplanadestraat. Misschien kreeg deze straat tot dan ook de naam Vaartstraat. De waterloop van de oorspronkelijke vestigingswerken is op deze kaart niet overal meer herkenbaar.

1.2.4.8 Kaart van Vandermaelen (1846-1854)

De topografische kaart van Philippe Vandermaelen werd opgemaakt tussen 1846 en 1854. Hierop staat ook het reliëf aangeduid. De kaart geeft ons geen extra informatie over het landgebruik op het projectgebied. De volledig huizenblok tussen de Esplanadestraat, Peperstraat en Kattestraat staat als

woonzone/bebouwde kom aangegeven (gearceerd), maar verder zijn er geen indicaties op het terrein te herkennen. Alle bebouwde blokken in de stadskern zijn gearceerd weergegeven. Alleen de voornaamste gebouwen worden in het zwart ingekleurd, zoals de kazerne ten oosten van het plangebied. De kaart is namelijk eerder een topografische kaart in plaats van een kadastrale of figuratieve kaart.

Figuur 31: Kaart van Vandermaelen (1846-1854) met projectie van het plangebied (schaal 1:4.000, bron: Geopunt, AGIV, Koninklijke Bibliotheek van België).

1.2.4.9 Popp-kaart (1842-1879)

De kaart van Philippe-Christian Popp is een kadastrale kaart die werd opgesteld tussen 1842 en 1879. De huizenblok tussen de Esplanadestraat, Kattestraat en Peperstraat is op deze kaart opgedeeld in verschillende woonpercelen. Op Figuur 32 zijn er perceelsnummers te zien die niet op het huidige kadastrale plan staan. Ook het projectgebied valt op deze kaart boven perceel 352H, terwijl dit in realiteit 351D2 moet zijn. Vermoedelijk is deze volledige zone op een bepaald moment verkaveld en opnieuw geperceleerd. Daarbij zijn nieuwe perceelsnummers uitgereikt. Dat verklaart ook waarom de huidige percelen naast 351D2 geen rechtlijnige vorm zoals op de historische kaarten hebben, maar eerder een geknikte vorm.

Op dit moment is er sprake van bebouwing aan de noordkant van het plangebied, aan de Esplanadestraat. De zuidelijke zijde is nog steeds gevrijwaard van bebouwing en in gebruik als tuinzone. Voor het eerst is er een echte indicatie voor een straat aan de noordzijde van het plangebied. Daarvoor was die er ook al, maar pas vanaf de Atlas der Buurtwegen is er een verbreding van de weg te bemerken, door de sloop van de vestingmuur. Ten noorden van de Esplanadestraat zijn er percelen afgebakend en bebouwd met rijhuizen. In het zuidwestelijk gedeelte van perceel

352G op de Popp-kaart staat een klein bijgebouw. Er kan dus wellicht verondersteld worden dat het perceel bebouwd is sinds het midden van de 19de eeuw.

In welk jaar het perceel werd bebouwd kan aan de hand van de mutatieschetsen worden nagegaan. Deze werden echter voor deze studie niet opgevraagd omdat de precieze datum minder van belang is voor deze bureaustudie.

Figuur 32: Popp-kaart (1842-1879) met projectie van het plangebied (schaal 1:4.000, bron: Geopunt, AGIV).

1.2.4.10 Luchtfoto's 20ste eeuw

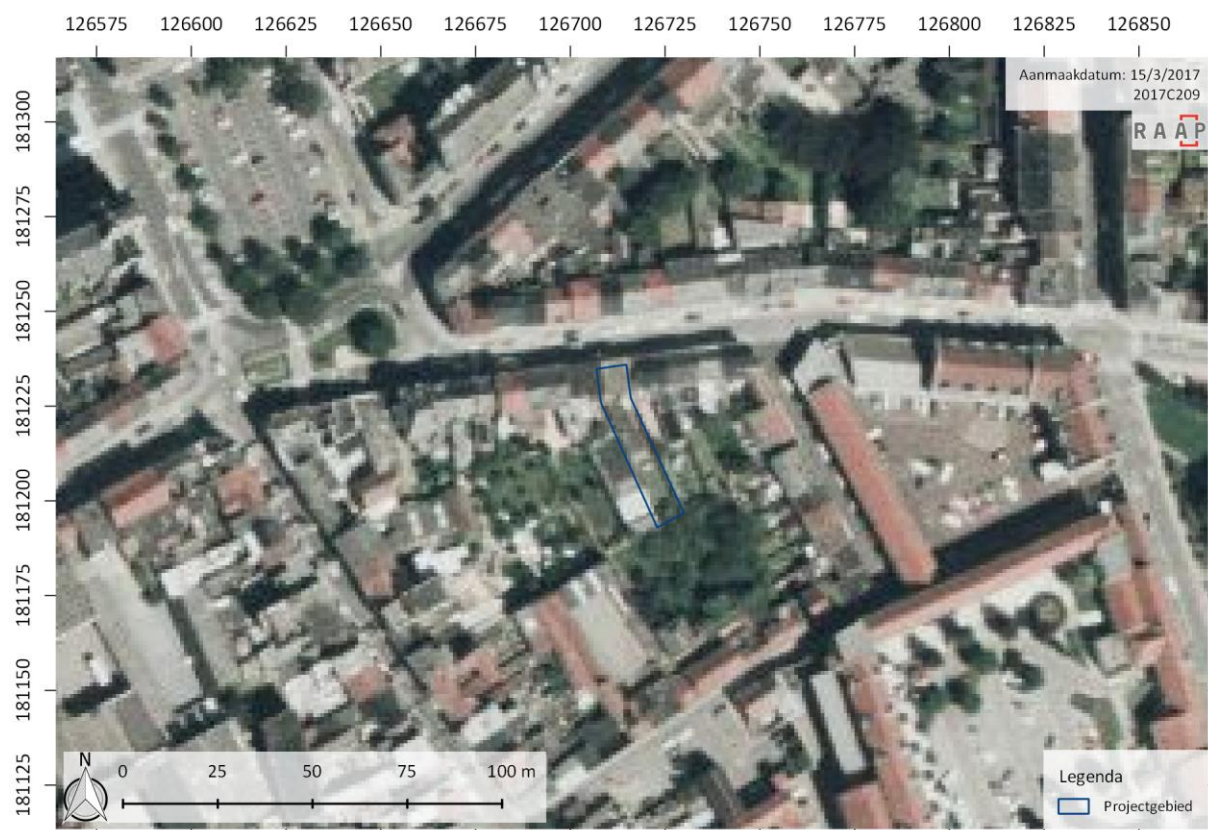
De vroegste luchtfoto waarover we beschikken dateert uit 1971 (zie Figuur 33). Door de lage resolutie van het beeld is het moeilijk een duidelijke interpretatie te kunnen geven over het terreingebruik ter hoogte van het plangebied. We kunnen wel zien dat het noordelijk gedeelte van het perceel bebouwd is en dat het zuidelijk gedeelte min of meer gevrijwaard is. De luchtfoto uit 1979 (zie Figuur 34) geeft iets meer duidelijkheid, ondanks de nog steeds weinig kwalitatieve resolutie. Het noordelijk gedeelte, aan de Esplanadestraat, is inderdaad bebouwd met een rijhuis. Het huis beschikt over verschillende achtergedeeltes die ruim over midden van het perceel liggen. Het zuidelijke gedeelte is tuinzone. De luchtfoto's die genomen zijn vanaf het jaar 2000 beamen dit beeld. Figuur 37 geeft aan dat de tuinzone voornamelijk bestaat uit een grasperk. Helemaal aan het uiteinde van het perceel staan een aantal struiken.

Het perceel is dus vanaf het midden van de 19de eeuw bebouwd. Of het hierbij om de huidige woning gaat, is niet zeker. Vanaf 2000 is er zekerheid dat de bestaande woning het noordelijk gedeelte van

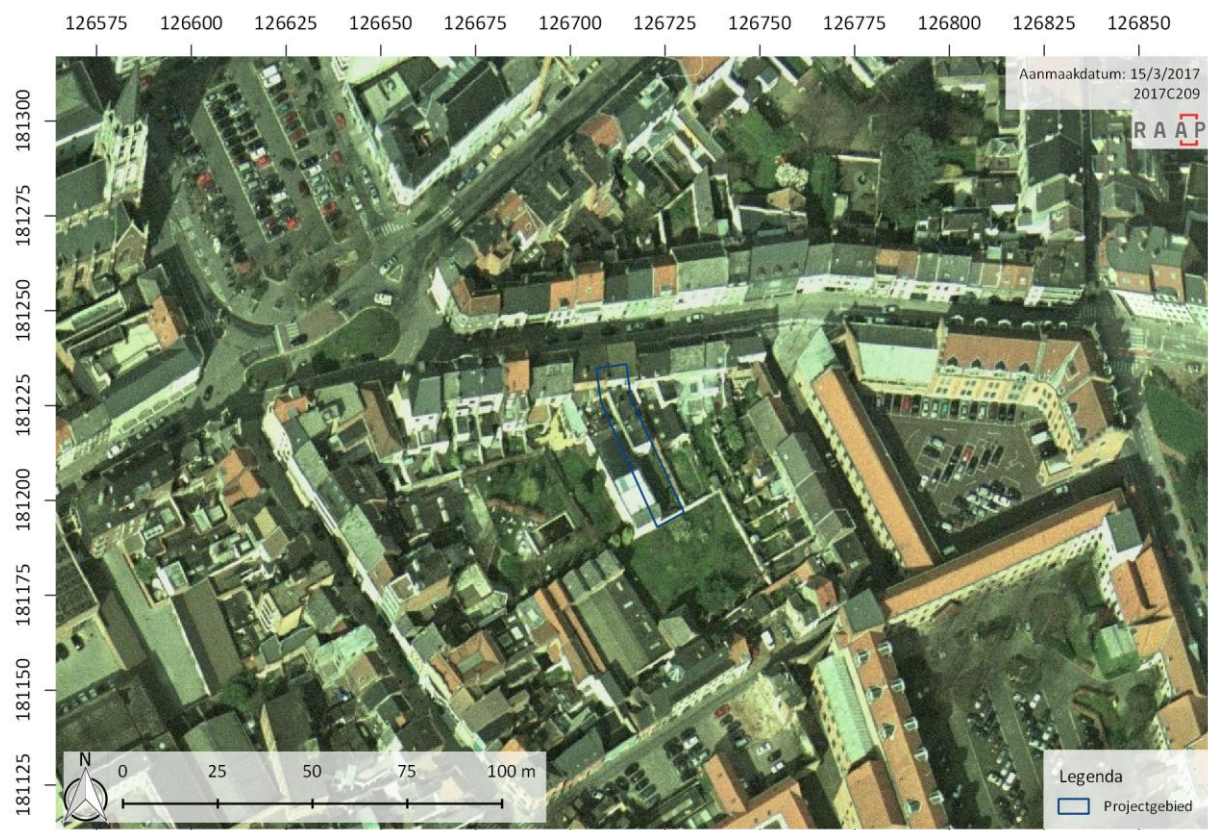
het terrein beslaat. Enkel het zuidelijk gedeelte van het perceel is dus sinds 1971 gevrijwaard van bodemimpact.

Figuur 33: Luchtfoto uit 1971 met projectie van het plangebied (schaal 1:2.000, bron: Geopunt, AGIV).

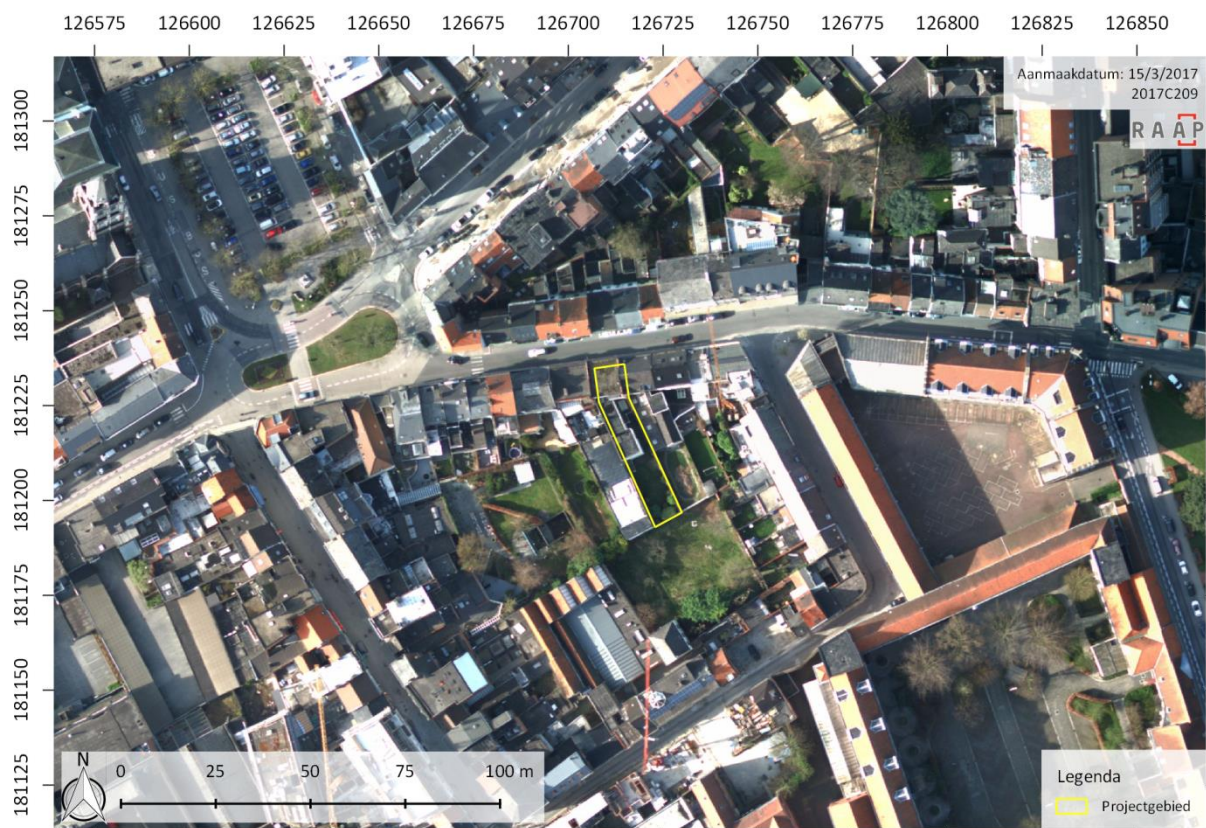
Figuur 34: Luchtfoto uit 1979-1990 met projectie van het plangebied (schaal 1:2.000, bron: Geopunt, AGIV).

Figuur 35: Luchtfoto uit 2000-2003 met projectie van het plangebied (schaal 1:2.000, bron: Geopunt, AGIV).

Figuur 36: Luchtfoto uit 2008-2011 met projectie van het plangebied (schaal 1:2.000, bron: Geopunt, AGIV).

Figuur 37: Luchtfoto uit 2013-2015 met projectie van het plangebied (schaal 1:2.000, bron: Geopunt, AGIV).

1.2.5 Archeologisch verwachtingsmodel

1.2.5.1 *Algemeen verwachtingsmodel*

Door middel van bovenstaande archeologische en historische gegevens kon volgend archeologisch verwachtingsmodel opgesteld worden voor het volledige plangebied.

- **Steentijd:**

Voor het centrum van Aalst zijn er slechts een paar indicaties inzake steentijdvondsten. Aan de Vaartstraat werden exotische gesteenten gevonden uit het Finaal-Paleolithicum. Aan de Nieuwstraat werden een paar losse silex-artefacten uit het Neolithicum aangetroffen en aan de Heilige Geestkapel aan de Kattestraat werd een gesteelde pijlpunt uit het Midden-Neolithicum gevonden. Ondanks het feit dat er een menselijke aanwezigheid vastgesteld werd in het centrum van Aalst sinds de prehistorie, zijn er geen landschappelijke *markers* die wijzen op een gunstig potentieel voor het projectgebied. Het projectgebied is zo goed als vlak en bevindt zich op een hoger gelegen landtong tussen twee dalen die gevormd zijn door waterlopen. Dit is een gunstig gebied voor menselijke bewoning in de prehistorie, al kunnen we er wel van uit gaan dat jager-verzamelaarskampementen zich eerder aftekenen op de overgangszone tussen het hoger gelegen plateau (waar de stadskern zich op gevormd heeft) en de nattere beekvalleien. Aan de hand van het digitaal terreinmodel is het voorlopig niet duidelijk of het plangebied op een gunstige locatie ligt voor het aantreffen van steentijdvondsten. Met oog op de steentijdvondsten die gevonden zijn in de omgeving van het projectgebied, mag de trefkans op silex echter niet uitgesloten worden. Daarbij moet wel in rekening gebracht worden dat deze misschien enkel kunnen voorkomen in de tuinzone, het zuidelijke gedeelte van het projectgebied. Dit is het enige gedeelte dat vanaf historische bronnen zichtbaar gevrijwaard geweest is van bebouwing en cultivatie. Door deze handelingen is de kans echter groot dat de oude bodemhorizonten waar steentijdvondsten kunnen worden aangetroffen zijn verstoord. In het algemeen is de verwachting op steentijdartefactensites dus laag. Desalniettemin dient dit wel een aandachtspunt te blijven indien er een bijkomende vooronderzoek wordt uitgevoerd.

- **Metaaltijden en Romeinse periode:**

Binnen de stadskern van Aalst zijn er op vier locaties sporen uit de metaaltijden geattesteerd. Hierbij gaat het voornamelijk om concentraties van aardewerk. De meeste artefacten uit deze periode zijn gevonden ter hoogte van de Oude Vismarkt en Burchtstraat, niet toevallig in de buurt van de natuurlijke Denderloop. Verder werden er ook scherven uit de Brons- en IJzertijd gevonden in de buurt van de Nieuwstraat en aan de Heilige Geestkapel in de Kattestraat. Er is dus een aanwezigheid in de buurt van het projectterrein, al blijven concrete grondsporen grotendeels uit. Daarnaast is het projectgebied wel gelegen op een lemige rug in het landschap, wat aantrekkelijk is voor bewoning. Voor de metaaltijden kunnen we ervan uit gaan dat er dus mogelijk sporen van bewoning of vondstconcentraties aanwezig zijn, maar dat de trefkans eerder laag is. Bovendien zullen deze sporen zich vermoedelijk eerder aftekenen in de tuinzone dan in de bebouwde zone. Dit hangt echter af van de verstoringsgraad onder de huidige bewoning.

Voor de Romeinse Tijd geldt dezelfde verwachting. Er zijn slechts op een paar archeologische sites vondsten en sporen uit deze periode aangetroffen. Aan de Albert Liénartstraat kwam een Romeinse

greppel met aardewerk en bouw materiaal aan het licht. Aan de Heilige Geestkapel werd een fragment van een voorraadpot gevonden. Bij de recente opgraving aan de Kattestraat kwamen een gracht en een paar stukken dakpan aan het licht onder de middeleeuwse niveaus. Er is een trefkans op Romeinse sporen, maar de verwachtingsgraad kan net als voor de metaaltijden vastgesteld worden op laag.

- **Volle Middeleeuwen:**

Vanaf de 9de eeuw is er al sprake van de *locus* Aalst en van verschillende landerijen die eigendom zijn van de abdij van Lobbes. Er is dus al van in de vroege middeleeuwen bewoning in Aalst maar in de onmiddellijke omgeving van het projectgebied zijn tot nog toe geen vroegmiddeleeuwse archeologische sporen aangetroffen. De vroegste sporen in de middeleeuwse periode dateren tot de volle tot late middeleeuwen. De initiële stadskern van Aalst tekent zich af rondom de Sint-Martinuskerk. Rond deze centrale zone werd in de 2de helft van de 11de eeuw een stadswal aangelegd. In de vroege 13de eeuw werd een tweede stadswal met gracht aangelegd. Het projectgebied bevindt zich in de zone tussen beide stadswallen. Aan de Heilige Geestkapel en in de Kattestraat werden sporen van agrarische activiteiten uit de 11de eeuw tot de 13de eeuw gevonden in de vorm van een oude akkerlaag. We kunnen er dus van uit gaan dat de zone rond de Peperstraat – Kattestraat – Esplanadestraat een meer open zone was, die nauwelijks bebouwd was en gebruikt werd voor landbouw. Stelselmatig zal ook deze zone doorheen de eeuwen sterker bebouwd worden. Ondanks het feit dat er voornamelijk laatmiddeleeuwse sporen verwacht worden is het mogelijk dat er ook nog vroegmiddeleeuwse sporen intact bewaard zijn. De trefkans op deze sporen is matig. Hiervoor zal er voornamelijk gefocust moeten worden op de tuinzone.

- **Late Middeleeuwen:**

De meerderheid van de archeologische sporen in de omgeving van het plangebied dateren tot de late middeleeuwen en postmiddeleeuwen. Aan de Heilige Geestkapel werden ophogingspakketten, beerputten en kuilen uit de 13de en 14de eeuw gevonden, naast talloze vondsten. Verder bevindt zich in de Kattestraat een huis met trapgevel. Het huis werd gedateerd tot de 15de eeuw. Daarnaast werd een pakket verbrande leem gevonden die in verband staan met de 14de-eeuwse stadsbranden. Op de hoek van de Esplanadestraat met de Peperstraat werd een laatmiddeleeuwse aardewerkconcentratie gevonden. Aan de Peperstraat zelf werd een akkerlaag en leemwinningskuil uit deze periode aangetroffen. Daarboven werd een tuinlaag vastgesteld. Op twee andere sites aan de Peperstraat werd een houtskoolrijke laag gevonden. Deze laag werd als brandlaag geïnterpreteerd en kan verbonden worden aan de stadsbrand van Aalst in 1361. Vanaf de 13de eeuw was er in het begin van de Peperstraat vermoedelijk al bewoning. De overige ruimte langs de straat was vermoedelijk nog tuingebied.

In de noordelijke zone van de site in de kattestraat werd een veldoven vastgesteld, die gebruikt werd voor het smeden van metalen. Ook de sporen en vondsten van de site Heilige Geestkapel wijzen erop dat de zone geïnterpreteerd moet worden als ambachtelijke zone. Deze activiteiten kunnen geplaatst worden tussen de late 13de en begin 14de eeuw. Nadien volgde er een bewoningsfase met verschillende leemwinningskuilen, kelderrestanten en lemen vloerniveaus als bewijs. Op dit moment was er aan de Kattestraat al een opdeling tussen woongedeelte en

achterliggend erf. Een recente opgraving aan de Peperstraat bracht indicaties van de op twee plaatsen eerder vastgestelde brandlaag uit de 14de eeuw aan het licht. Hierboven waren nog steeds tuingronden en ophogingspakketten uit de 13de en 14de eeuw bewaard. De zone naar de Kattestraat toe werd als bewoningszone geïnterpreteerd. Vermoedelijk al van in de 13de eeuw.

Er zijn geen historische cartografische bronnen om vast te stellen of het projectterrein in deze periode al dan niet bewoond was. We kunnen er van uitgaan dat de kans groot is dat het plangebied toen nog akker- of tuinzone was, al is er op dit moment wel al bewoning vastgesteld aan de Kattestraat. De trefkans op sporen en structuren uit de late middeleeuwen, met oog op sporendensiteit in de directe omgeving, is dus zeker matig tot groot. Er kan verwacht worden dat er sporen aangetroffen zullen aangetroffen worden die in lijn liggen met de sporen uit andere sites in de omgeving. Hierbij denken we voornamelijk aan de brand- of houtskoollaag uit de 14de eeuw, de oude akkerlaag in de buurt van de kapel en de recentere tuinlaag langsheen de Peperstraat, maar ook aan ambachtelijke sporen zoals die aangetroffen zijn in de Kattestraat. Daarnaast is het ook mogelijk om nog restanten van muurwerk van kelders aan te treffen.

- **Nieuwe en Nieuwste Tijd:**

De meerderheid van de stenen huizen en structuren in dit perifere gedeelte van de stad verschijnen vanaf de postmiddeleeuwen. Aan de Peperstraat werden verschillende afvalkuilen met postmiddeleeuws aardewerk aangetroffen. Uit de 16de eeuw werden een aantal puinkuilen, bakstenen muurrestanten en een paar kelders vastgesteld. Uit de 17de eeuw werd een afvalkuil met aardewerk, een puinlaag met metaalvondsten en aardewerk, een haard en een vloerniveau gevonden. Deze sporen wijzen op de start van huizenbouw rond de 16de en 17de eeuw. Ook aan de De Ridderstraat werd een kuil opgevuld met keramiek uit deze periode aangesneden. Aan de Vaartstraat werd vastgesteld dat er in deze periode verschillende aanpassingswerken uitgevoerd zijn aan de tweede stadsgracht. De jongste fase van de gracht gaat terug tot de 18de eeuw. Bij de recentste archeologische onderzoeken aan de Kattestraat en Peperstraat werden.

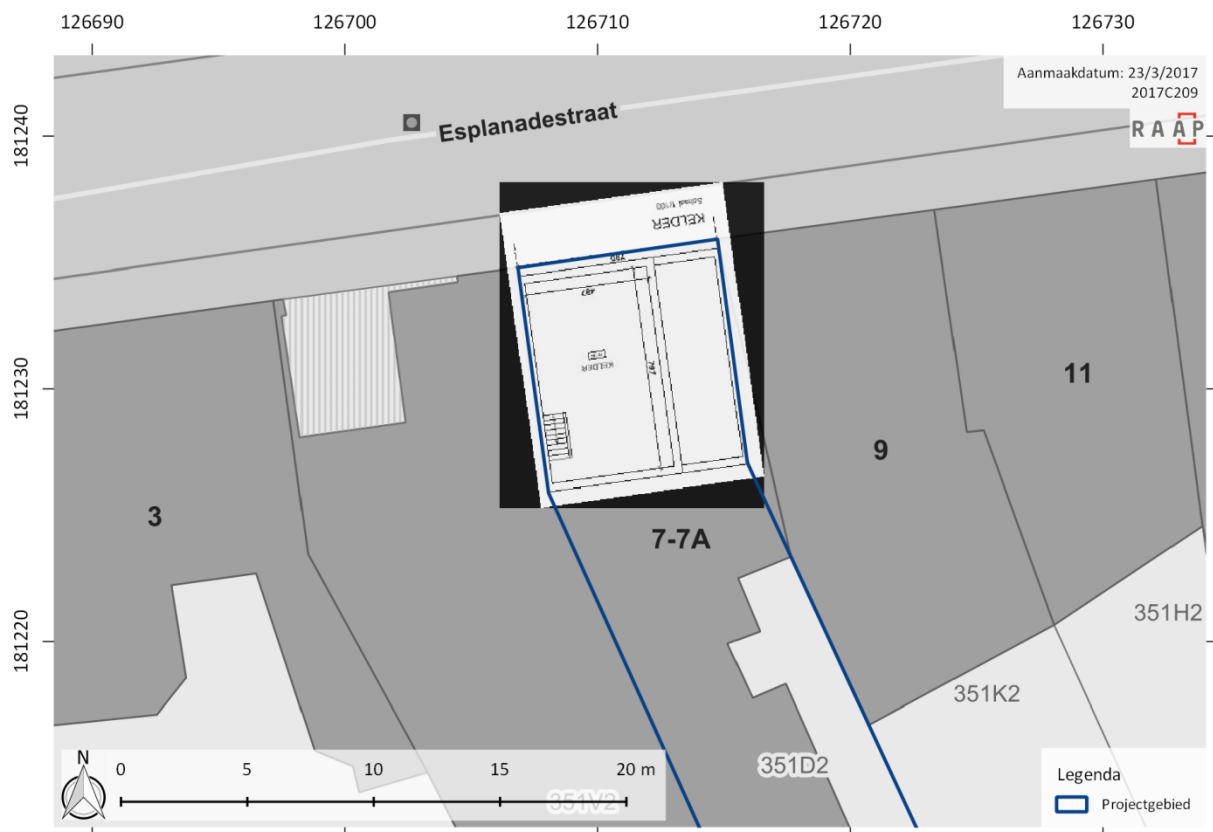
Recent archeologisch onderzoek aan de Peperstraat wees op de aanwezigheid van verschillende puin- en afvalkuilen met materiaal uit de 17de en 18de eeuw. Ook muurrestanten en een bakstenen haard uit de 17de eeuw werden opgegraven. Op een paar locaties werd een kleiig pakket gevonden met een grote hoeveelheid aardewerk in vervat. Deze sporen werden in verband gebracht met pottenbakkersactiviteiten. Ook op twee andere sites langsheen de Peperstraat werden er immers aardewerkconcentraties aangetroffen in afvalkuilen, puinkuilen en in een kleiig pakket. Op basis van de grote variëteit aan materiaal, werd er geopteerd voor een pottenbakkerssite. Er werd echter wel geen pottenbakkersafval gevonden. De aanwezigheid van pottenbakkers in deze zone kan wel gedateerd worden vanaf 1621.

Met betrekking tot de Nieuwste Tijd werd aan de Peperstraat een beerput, een afvoerkanaal en twee kelderruimtes aangetroffen. Ook een gemetselde beerput die mogelijk in verband staat met pottenbakkersactiviteit werd in deze straat vastgesteld. Deze structuur valt echter wel te dateren tot de 19de eeuw. Ook aan de Vaartstraat zijn stenen structuren uit dit tijdsvak geattesteerd.

Concluderend kan er gesteld worden dat het projectgebied zich vanaf de late middeleeuwen in een eerder artisanale zone bevindt. Rondom het projectgebied, voornamelijk aan de Peperstraat, zijn er indicaties voor pottenbakkersactiviteiten, terwijl er aan de Kattestraat al van in de Late Middeleeuwen aan metaalbewerking werd gedaan. Deze activiteiten zullen alsmaar toenemen naar de Nieuwe Tijd toe, op basis van de archeologische indicaties. Ook sporen van bewoning nemen toe. Er is al huizenbouw vanaf de 13de eeuw in de buurt van de Kattestraat, maar vanaf de 16de – 17de eeuw start er een nog een grotere huizenbouw, ditmaal in de omgeving rond de Peperstraat. Het kaartmateriaal wijst echter wel nog steeds op het projectgebied als onbebouwde zone. Er kan dus gesteld worden dat er een zeer hoge archeologische verwachting is wat betreft sporen vanaf de late middeleeuwen, over de Nieuwe Tijd tot in de Nieuwste Tijd.

1.2.5.2 Verstoorde zones

Zoals vermeld is het huidige perceel gedeeltelijk bebouwd. Het noordelijk gedeelte van het perceel, aan de straatkant, is ingenomen door een woning. Het zuidelijk gedeelte is tuinzone. De bestaande woning is slechts plaatselijk voorzien van een kelder. De kelderverdieping bevindt zich onder het meest noordelijke, vierkante gedeelte van het huis (zie bijlage 2). Ze loopt tot aan de fictieve grens waar het perceel een knik maakt en meet 7,90 meter (breedte) op 8,57 meter (lengte). Er wordt een diepte geschat van circa twee meter. In deze zone is een verstoring van het archeologisch erfgoed tot op twee meter diepte dus een feit. Het is mogelijk dat er nog oudere sporen onder het keldergebouw aanwezig zijn, zoals dat in de Kattestraat het geval was. In dit dossier zullen de geplande werken echter geen diepere graafimpact hebben dan de huidige kelderdiepte, wat betekent dat indien er nog sporen aanwezig zijn, deze *in situ* bewaard zullen blijven.

Figuur 38: Bestaande kelderverdieping gegeorefereerd en geprojecteerd op het Grootchalig Referentiebestand Vlaanderen (schaal 1:300, bron: Archi-Ven, Geopunt).

1.2.6 Synthese en potentieel op kenniswinst

In opdracht van Archi-Ven BVBA, heeft RAAP België een archeologisch vooronderzoek uitgevoerd voor het verkrijgen van een stedenbouwkundige vergunning voor de bouw van een nieuwe eengezinswoning aan de Esplanadestraat 7 in Aalst, in de provincie Oost-Vlaanderen. In de eerste fase werd een bureauonderzoek uitgevoerd. De geplande ingreep omvat de afbraak van de huidige woning en het optrekken van een nieuwe woning met tuinhuis. Aangezien het projectgebied in een vastgestelde archeologische zone ligt, overschrijden de geplande werken de vastgelegde oppervlaktecriteria waarbij een archeologienota noodzakelijk is.

Het projectgebied (met perceel nummer 351D2) is gelegen aan de rand van de historische binnenstad van Aalst. Het is noordelijk gelegen in een huizenblok die gevormd wordt door de Esplanadestraat, de Peperstraat en de Kattestraat. Op het gewestplan staat de zone gekarteerd als woongebied. Het terrein is zoals vermeld in gebruik. In het noordelijk gedeelte staat een woonhuis, ten zuiden daarvan ligt een tuinzone.

Bodemkundig gezien kan er (licht zandige) leembodem verwacht worden. Deze informatie is afgeleid uit archeologische onderzoek in de directe omgeving van het terrein, aangezien de bodemkaart geen informatie kan verschaffen voor het centrum van Aalst. Topografisch gezien bevindt het terrein zich op de kop van een hoger gelegen landtong tussen de beekvalleien van de Ediksveldbeek in het westen en de Dender in het oosten. De bodem zal dus iets droger zijn dan in de omgeving van de naburige waterlopen. Het terrein zelf is zo goed als vlak. De hoogtewaarden schommelen rond 11,5 meter TAW. De Tertiaire ondergrond van het gebied staat gekarteerd als *Lid van Aalbeke (KoAa)*, een geologisch onderdeel van de *Formatie van Kortrijk (Ko)*. Daarbij gaat het om een homogene blauwgrijze, plastische en zware klei die in het Vroeg Eoceen afgezet is. Bovenop dit Tertiair, marien pakket heeft zich de Quartairgeologische bodem afgezet. Op de locatie van het plangebied betreft de quartairgeologische opbouw het fluviaatiele afzetting type 3. Onderaan het bodemarchief van type 3 zitten fluviaatiele afzettingen uit het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen). Daar bovenop zijn eolische zandige tot siltige afzettingen uit dezelfde periode afgezet. In combinatie hiermee kunnen er hellingsafzettingen uit het Quartair voorkomen. Er zijn geen gegevens beschikbaar omtrent erosiegevoeligheid.

Archeologisch en historisch gezien bevindt het projectgebied zich in een interessante zone. Ze is gelegen net ten zuiden van de tweede stadsomwalling. In de stadskern van Aalst zijn er sinds de Steentijd vondsten die wijzen op menselijke occupatie en activiteit. Voor de Steentijd, Metaaltijden en Romeinse tijd zijn de archeologische vondsten en sporen schaars, maar wel aanwezig. Het betreft meestal een aantal losse vondsten of vanaf de Bronstijd om geïsoleerde grondsporen. De sporen uit deze periode zijn ook sterk verspreid over het centrum. De dichtstbijzijnde sporen uit de Steentijd werden gevonden aan de Vaartstraat. Voor de metaaltijden was dat aan het Heilige Geestkapel, aan de Kattestrat. Met oog op de omgeving en de aanwezigheid van een Romeinse heirbaan moet er wel degelijk een Gallo-Romeinse aanwezigheid geweest zijn in de stad. Al is deze vandaag archeologisch nog moeilijk te staven. Vanaf de middeleeuwen echter, zijn er meer archeologische sporen en structuren aanwezig. Vanaf 866 wordt Aalst vermeld in historische geschriften. Vanaf de 9de eeuw worden vermeldingen gemaakt van landerijen en eigendommen in de stad Aalst die toebehoren aan de abdij van Lobbes en het kapittel van Kamerijk. De stad beschikte ook over een watermolen. Vanaf dan zal het centrum van de stad zich stelselmatig ontwikkelen op de westelijke oever van de

natuurlijke Dender. Er wordt in de 11de eeuw een kasteel opgericht een pre-stedelijke kern (het *Zelhof*) ontwikkelde zich aan de Dender. Deze kern was gelegen aan de landweg Brugge – Keulen. Het centrum zal zich snel uitbreiden naar de huidige Grote Markt en vanaf dan zal ook het stratenpatroon, zoals we het vandaag kennen, gevormd worden. Vanaf 1050 zullen er grote infrastructuurwerken plaatsvinden in Aalst. In een eerste fase (1050 – 1128) zal naast het bovengenoemde *castrum* ook een eerste stadswal opgericht worden. In de tweede fase (2de helft 12de eeuw) wordt de zone rond de Oude Vismarkt gereorganiseerd en wordt het winterkanaal van de Dender opgevuld. De derde fase omvat de constructie van de tweede stadswal (circa 1200). Deze valt samen met de huidige ringbaan. Archeologisch en cartografisch gezien ligt het projectgebied op dat moment nog in een onbebouwde, perifere zone die vermoedelijk als akkerland, weiland of tuinzone gebruikt wordt. Pas vanaf de 13de eeuw wordt er huizenbouw vastgesteld aan de Kattestraat. In de 14de eeuw kreeg de stad een radiaal-concentrisch stratenpatroon. Op dit moment was de stad sterk verstevigd. De tweede stadswal was uitgebreid met een stenen ringmuur met verschillende torens en stadspoorten.

De stad is in de eeuwen nadien sterk belaagd geweest door verschillende tegenstanders. Vanaf de 15de en 16de eeuw zal de bebouwing zich verder uitbreiden in de perifere zone van de stad, vanaf dan zijn er ook archeologische meldingen voor huizenbouw aan de Peperstraat. Vanaf de late middeleeuwen zijn er ook steeds meer indicaties voor het aanwezigheid van ambachten in de zone van het projectgebied. Zo werd er aan de Kattestraat een smederij vastgesteld die te situeren valt rond de late 13de – vroege 14de eeuw en zijn er voor de Peperstraat verschillende indicaties voor de aanwezigheid van pottenbakkers. Minstens vanaf 1621 zouden er meldingen zijn van deze activiteit in de omgeving van de Peperstraat. Rond 1667 werd de stadsversterking, toen voorzien van uitspringende bastions, op bevel van de Franse Maarschalk Turenne afgebroken. Vanaf de 18de eeuw werd de Dender gekanaliseerd en kende de stad een verdere urbanisatie en industrialisatie.

Op het cartografisch materiaal staat het plangebied sinds het midden van de 16de eeuw aangegeven als een onbebouwde en groene zone, die mogelijk gebruikt werd voor landbouw. Het projectgebied was toen een soort van achterliggende grond voor de percelen aan de Peperstraat. Ten noorden werd ze geflankeerd door een verharde zone aan de stadsversterking. Het is niet duidelijk of deze weg al de Esplanadestraat mag genoemd worden. Deze situatie blijft ongewijzigd tot aan de kaart van Vandermaelen (1846 – 1854). Op die kaart staat de volledige huizenblok rond het projectgebied weergegeven als woonzone. Een eerste echte indicatie van bebouwing op het plangebied krijgen we van de Popp-kaart (1842 – 1879). Daarop zijn verschillende rijhuizen te zien, die gelegen zijn aan weg. Aan de overzijde van de vermoedelijke Esplanadestraat (of toen nog onderdeel van de Vaartstraat) zijn er op dat moment ook bebouwde percelen aangegeven. De stadsgracht zal op dat moment al grotendeels verdwenen zijn. Vanop de luchtfotografische bronnen kunnen we waarnemen dat het perceel sinds 1971 bebouwd is. Of het in dit geval al gaat om de huidige woning, is echter onzeker. Vanaf het jaar 2000 is dit definitief vast te stellen.

We kunnen dus concluderen dat er voor de oudere periodes (vanaf de Steentijd, meer specifiek het Neolithicum, tot en met de Romeinse Tijd) een geringe aanwezigheid is in de binnenstad. De trefkans op sporen uit deze perioden ter hoogte van het plangebied is dus eerder gering. Vanaf de middeleeuwen is er daarentegen wel een grote kans op het aantreffen van grondsporen, structuren of materiaal. Vroegmiddeleeuwse sporen worden niet zozeer verwacht, aangezien de pre-stedelijke

kern zich meer naar het zuidoosten, aan de natuurlijke denderloop, bevond. Vanaf de volle middeleeuwen start de stedelijke ontwikkeling. Vanaf de late middeleeuwen komt het projectgebied in een omliggende akker- of tuinzone binnen de stadsmuren te liggen. Naar de postmiddeleeuwen en Nieuwe Tijd toe zal ook deze zone drukker bebouwd worden. Parallel met de archeologische sites in de directe omgeving, worden er dus voornamelijk sporen vanaf de late middeleeuwen verwacht.

Indien er archeologische sporen aanwezig zijn, kunnen deze informatie geven over het landgebruik in de perifere zone (de brede zone tussen de twee stadswallen) rond de stadskern van Aalst vanaf de late middeleeuwen. Verder kan er ook nieuwe informatie opgedaan worden (met betrekking tot functie, ligging, datering edm.) over de potentiële ambachtelijke zone in deze omgeving. Ambachten werden vaak aan de rand van de stad geplaatst, wegens brandgevaar of geurhinder.

1.2.7 Onderzoeksvragen

- Welke gegevens met betrekking tot archeologische waarden in het plangebied zijn reeds bekend?
 - Met betrekking tot het plangebied zijn er nog geen archeologisch gegevens gekend. Het projectgebied bevindt zich in een vastgestelde archeologische zone ('de historische binnenstad' van Aalst). Het terrein is gelegen in een omgeving waar voormalige archeologische onderzoeken sporen van laatmiddeleeuwse bewoning en ambachtelijke activiteiten hebben blootgelegd. Het is belangrijk om zicht te krijgen op de ontwikkeling van de omgeving van het projectgebied in de periode tussen de aanleg van de eerste en van de tweede stadswal. Daarnaast is er ook een kans op oudere sporen, aangezien het terrein een lange tijd onbewoond geweest is.
- Zijn er in het gebied paleolandschappelijke eenheden bewaard en is er kans op het aantreffen van archeologische sites in dit landschap?
 - Het terrein is gelegen op een natuurlijke landtong, gevormd door de waterlopen in de nabije omgeving. Deze locatie is gunstig voor bewoning uit alle archeologisch periodes. Het terrein is gelegen in een zone waar in het verleden verschillende archeologische sporen vastgesteld zijn. De sporen in de omgeving van het plangebied dateren voornamelijk vanaf de Romeinse Periode (2de – 3de eeuw) tot in de Nieuwste Tijd. De kans op Romeinse sporen en/of vondsten is vrij klein. Er wordt eerder verwacht dat er sporen en structuren vanaf de late middeleeuwen en recenter zullen aanwezig zijn.
- Hoe kunnen archeologische resten zich manifesteren (sporen, vondstenconcentraties, ...) en op welke diepte kunnen deze worden aangetroffen?
 - Afgaand op archeologisch onderzoek in de onmiddellijke omgeving van het plangebied kunnen we vaststellen dat archeologische restanten zich kunnen manifesteren als grondsporen (greppels, grachten, paalkuilen, afvalkuilen), structuren (muren, haarden, kelders), lagen (afvalpakketten, ophogingslagen, organische tuin- of akkerlagen, brandlagen, cultuurlagen) of als vondstconcentraties. De archeologische sporen kunnen zich direct al onder het huidige loopniveau aftekenen. Bij een recente opgraving aan de Kattestraat kwam er onder andere op een diepte van ca. 5 cm al een lemen vloerniveau aan het licht. Het eerste

archeologisch vlak werd daar vlak onder het maaiveld vastgesteld. De oudere sporen zullen zich op een grotere diepte aftekenen.

- Wat was het historisch landgebruik van het plangebied, wat is het landgebruik nu en wat is de invloed daarvan op de (verwachte) archeologie en (bodem)gaafheid?
 - Het plangebied wordt op historische kaarten steeds afgebeeld als een onbebouwde zone. Het gebied kan in die periode gebruikt geweest zijn als boomgaard, weiland of akkerland. Of het kan gewoon in gebruik geweest zijn als achterland van een bewoond perceel aan de Peperstraat. Het is moeilijk om een onderscheid hiertussen te maken. Op de Ferrariskaart (1771-1777) staat het perceel aangegeven als achtererf van een huis in de Peperstraat. Op dat moment is het perceel nog steeds onbebouwd. Pas vanaf de Popp-kaart (1842-1879) zijn er indicaties voor bebouwing op het perceel. De bebouwing ligt op het noordelijk gedeelte van het plangebied, aan de Esplanadestraat. De zuidelijke zone is nog steeds gevrijwaard.
Op de luchtfoto's is er bebouwing zichtbaar in het noordelijk deel van het plangebied vanaf 1971 tot op heden. Vandaag is het perceel deels bebouwd, deels tuinzone. Inzake de bodemgaafheid kan er dus een tweedeling gemaakt worden. Het noordelijk gedeelte zal meer verstoord zijn, terwijl het zuidelijk gedeelte vermoedelijk een minder verstoorde bodem zal bevatten. Archeologische sporen zullen zich aftekenen op beide delen van het plangebied, maar de bewaring ervan zal gunstiger zijn in het zuidelijk gedeelte.
- Wat is de gespecificeerde verwachting (alsmede de verwachte conservering en gaafheid) ten aanzien van nog onbekende archeologische waarden in het gebied?
 - Mogelijks kunnen er naast de verwachte middeleeuwse sporen ook oudere sporen aangetroffen worden. Daarbij zou het kunnen gaan om grondsporen of vondstconcentraties uit de metaaltijden, Romeinse periode en vroege middeleeuwen enerzijds of om losse silexvondsten uit de Steentijd. Er zijn verspreid over de stad verschillende artefacten uit deze perioden ontdekt, maar in de zone rond het plangebied voorlopig nog niet.
- Wat is de invloed van de toekomstige inrichting op eventuele archeologische resten?
Op welke manier kan bij de planvorming met archeologische resten worden omgegaan?
 - De geplande werkzaamheden zullen nefast zijn voor de bewaring van potentiële archeologische resten in de bodem. Voor zowel het huis en het tuinhuis zal er een fundering aangelegd worden. Daarnaast wordt er ook een regenwaterput en infiltratiebekken aangelegd in de tuinzone (zie Figuur 39). Deze zullen aangesloten worden via afvoerleidingen. Op de locatie van de funderingen, de rioleringen en de watercollectoren zullen er uitgravingen gebeuren. Deze handelingen zullen een negatieve impact hebben op het archeologisch bodemarchief.

Figuur 39: Overzicht van de zones binnen het projectgebied waar er een ingreep in de bodem zal plaatsvinden (schaal 1:500, Geopunt).

1.2.8 Voorstel voor vervolgonderzoek

Na afloop van deze bureaustudie werd er geconcludeerd dat er een zeer hoge trefkans is op archeologische relictten en dit uit verschillende periodes. Het is echter niet duidelijk in hoeverre deze verstoord zijn door de bouw van de huidige woning in de 19de eeuw en de verbouwingen erna. Daarom wordt een archeologische werfbegeleiding aanbevolen. De te treffen maatregelen worden beschreven en beargumenteerd in het programma van maatregelen.

2 Bibliografie

2.1 Uitgegeven bronnen

Code van Goede praktijk (versie 2.0), hoofdstuk 7.2.3, p. 49.

DE GEYTER G., 1996. *Toelichtingen bij de geologische kaart van België, Vlaams Gewest. Kaartblad 22: Gent.*

DE GROOTE, K., Moens, J. & Erynck, A. 2004. *Vlekken en kruimels. Een archeologische en culinaire verkenning van een Vlaamse stad.* Vlaams instituut voor het Onroerend erfgoed & stad Aalst.

DE GROOTE K., 2010. *The contribution of archaeological sources to the research of the formation of towns. The example of Aalst, a border town in the county of Flanders*, in: De Groote K., Tys D., Pieters M., 2010. *Relicta Monografieën 4: Exchanging Medieval Material Culture. Studies on archaeology and history presented to Frans Verhaeghe*, pagina 249. Vlaams Instituut voor het Onroerend Erfgoed, Brussel.

DE MOOR G., 2000. *Toelichting bij de Quartairgeologische Kaart. Kaartblad 22: Gent.*

GYSELING M., 1960. *Toponymisch Woordenboek van België, Nederland, Luxemburg, Noord-Frankrijk en West-Duitsland (vóór 1226).* Drukkerij George Michiels NV, Tongeren.

2.2 Onuitgegeven bronnen

BRACKE M., VAN HOVE S., ACKE B., 2011. *Basisrapport Monument Vandekerckhove NV: Archeologische prospectie Peperstraat Aalst*, Ingelmunster.

BRION M., RYSSAERT C., MERVIS D., GOUDIE FALCKEBACH E., HANTSON W., BERNARD. J., 2011. *Archeologisch Rapport Antea Group: Werf 8 – Aalst*, Antwerpen.

LAISNEZ K, VANHOLME N., ACKE B., 2013. *Basisrapport Monument Vandekerckhove NV: Archeologische opgraving Aalst – Kattestraat*, Ingelmunster.

VAN HAASTER H., 2012. *Biaxiaal: Archeobotanisch onderzoek aan de oude stadsgracht van Aalst*, Zaandam.

2.3 Geraadpleegde websites

<https://besluiten.onroenderfgoed.be/besluiten/5968/bestanden/16752>

<https://id.erfgoed.net/aanduidingsobjecten/11699>

<http://www.geopunt.be>

<https://dov.vlaanderen.be>

<http://www.cartesius.be>

<https://inventaris.onroenderfgoed.be>

<https://cai.onroenderfgoed.be>

<https://www.dov.vlaanderen.be/data/boring/1922-084189#ModulePage>

<https://geo.onroenderfgoed.be/>

<https://inventaris.onroenderfgoed.be/erfgoedobjecten/120309>

<https://www.kbr.be/nl/atlas-van-jacob-van-deventer>

<http://www.flandrica.be/items/show/713/>

<https://www.sanderusmaps.com/en/our-catalogue/detail/163177&e=antique-map-of-aalst-by-braun--hogenberg/>

3 Lijst van opgenomen figuren

Figuur 1: Projectie van het plangebied op de topografische kaart (schaal 1:5.000, bron: NGI).	7
Figuur 2: Projectie van het plangebied op de kadasterkaart (schaal 1:800, bron: Grootchalig Referentiebestand Vlaanderen, AGIV).	7
Figuur 3: Inplantingsplan van de bestaande woning (schaal 1:200, bron: Archi-ven BVBA).	10
Figuur 4: Inplantingsplan voor de nieuwe woning (schaal 1:200, bron: Archi-ven BVBA).	11
Figuur 5: Fundering- en roleringsplan geplande woning (schaal 1:50, bron: Archi-ven BVBA).	11
Figuur 6: Doorsnede van de geplande woning (schaal 1:50, bron: Archi-ven BVBA).	12
Figuur 7: Doorsnede van het geplande tuinhuis (schaal 1:100, bron: Archi-ven BVBA).	13
Figuur 8: Terreinprofiel (schaal 1:200, bron: Archi-ven BVBA).	13
Figuur 9: Algemene situering van het plangebied op de topografische kaart (1:15.000, bron: NGI).	17
Figuur 10: Indicatie van het plangebied op het gewestplan (schaal 1:1.425, bron: Geopunt).	18
Figuur 11: Projectie van het plangebied op een luchtfoto uit 2016 (schaal 1:2.000, bron: AGIV).	19
Figuur 12: Bodembedekkingskaart uit 2012 met daarop het projectgebied geprojecteerd (schaal 1:4.000, bron: AGIV).	19
Figuur 13: Tertiairgeologische kaart met aanduiding van het plangebied (schaal 1:10.000, bron: DOV, Grootchalig Referentiebestand Vlaanderen, AGIV).	22
Figuur 14: Quartairgeologische kaart met aanduiding van het plangebied (schaal 1:15.000, bron: DOV, Grootchalig Referentiebestand Vlaanderen, AGIV).	22
Figuur 15: Bodemkaart met indicatie van het plangebied (schaal 1:20.000, bron: DOV, Grootchalig Referentiebestand Vlaanderen, AGIV).	23
Figuur 16: Digitaal Terreinmodel Vlaanderen (met <i>shadowmap</i>) met aanduiding van het plangebied in het geel (schaal 1:15.000, bron: AGIV).	24
Figuur 17: Digitaal Terreinmodel Vlaanderen (detail) met projectie van het plangebied en aanduiding van de hoogteprofielen (schaal 1:1.000, bron: Geopunt, AGIV).	25
Figuur 18: Doorsnede van het uitgezette hoogteprofiel op het plangebied (bron: Geopunt).	25
Figuur 19: Kaart met waterlopen (schaal 1:15.000, bron: Geopunt, Vlaamse Hydrografische Atlas).	26
Figuur 20: Potentiële bodemerosiekaart uit 2016 met indicatie van het plangebied (schaal 1:40000, bron: DOV, Grootchalig Referentiebestand Vlaanderen, AGIV).	27
Figuur 21: Projectie van het plangebied (rood) op het Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen en indicatie van de nabij gelegen items uit de Centraal Archeologische Inventaris (schaal 1:8.000, bron: AGIV, CAI).	28
Figuur 22: Detailversie van de CAI-items in de omgeving van het plangebied, geprojecteerd op de kadastrale kaart. De eerste stadsomwalling is in het rood gemarkeerd, de tweede omwalling in het geel (schaal 1:4.500, bron: AGIV).	30
Figuur 23: Algemeen situeringsplan van de stad Aalst, gebaseerd op de Deventerkaart (16 ^{de} eeuw, zie infra). 1: castrale motte; 2: Zelfhof; 3: eerste stadswal (2 ^{de} helft 11 ^{de} eeuw); 4: opgevuld winterbedding van de Dender; 5: tweede stadswal (vroeg 13 ^{de} eeuw); 6: nieuw marktplaats 'Grote Markt'. De locatie van het plangebied is aangegeven met rode ster (bron: De Grootte K., 2010).	36
Figuur 24: Gegeoreferent stadsplan van Aalst van Jacob Van Deventer, opgetekend rond 1565. Het projectgebied is weergegeven met een blauwe polygoon (schaal 1:12.000, bron: Biblioteca Nacional Madrid, Geopunt).	38
Figuur 25: Detailweergave van het gegeoreferent stadsplan van Aalst getekend door Jacob Van Deventer rond 1565. Het projectgebied is weergegeven met een blauwe polygoon (schaal 1:5.000, bron: Biblioteca Nacional Madrid, Geopunt).	39
Figuur 26: Gedetailleerde plattegrond van Aalst uit 1581, afgebeeld door Lodovico Guicciardini (bron: <i>Descrittione di Lodovico Guicciardini patritio fiorentino di tutti i Paesi Bassi altrimenti detti Germania inferiore</i> ; Willem Janszoon Blaeu, 1612).	40
Figuur 27: Gegeoreferent stadskaart van Aalst gemaakt door Braun & Hogenberg. Geprojecteerd op het Grootchalig Referentiebestand Vlaanderen (bron: <i>Alostum, Urbs Flandriae Imperatoriae Firmissima</i> , Geopunt).	41
Figuur 28: Gedetailleerd plan van de stad Aalst, getekend door Antonius Sanderus. Het projectgebied wordt aangeduid met rood venster (bron: <i>Novum Ac Magnum Theatrum Urbium Belgicae</i> , Willem Janszoon Blaeu ca. 1649).	41
Figuur 29: Kaart van Ferraris (1771-1777) met projectie van het projectgebied (schaal 1:5.000, bron: Geopunt, AGIV, Koninklijke Bibliotheek van België).	42
Figuur 30: Atlas der Buurtwegen (1841) met projectie van het plangebied (schaal 1:4.000, bron: Geopunt, AGIV).	43
Figuur 31: Kaart van Vandermaelen (1846-1854) met projectie van het plangebied (schaal 1:4.000, bron: Geopunt, AGIV, Koninklijke Bibliotheek van België).	44

Figuur 32: Popp-kaart (1842-1879) met projectie van het plangebied (schaal 1:4.000, bron: Geopunt, AGIV).	45
Figuur 33: Luchtfoto uit 1971 met projectie van het plangebied (schaal 1:2.000, bron: Geopunt, AGIV).	46
Figuur 34: Luchtfoto uit 1979-1990 met projectie van het plangebied (schaal 1:2.000, bron: Geopunt, AGIV).	47
Figuur 35: Luchtfoto uit 2000-2003 met projectie van het plangebied (schaal 1:2.000, bron: Geopunt, AGIV).	47
Figuur 36: Luchtfoto uit 2008-2011 met projectie van het plangebied (schaal 1:2.000, bron: Geopunt, AGIV).	48
Figuur 37: Luchtfoto uit 2013-2015 met projectie van het plangebied (schaal 1:2.000, bron: Geopunt, AGIV).	48
Figuur 38: Bestaande kelderverdieping gegeorefereerd en geprojecteerd op het Grootchalig Referentiebestand Vlaanderen (schaal 1:300, bron: Archi-Ven, Geopunt).	53
Figuur 39: Overzicht van de zones binnen het projectgebied waar er een ingreep in de bodem zal plaatsvinden (schaal 1:500, Geopunt).	58

4 Bijlagen

ZIP-Bestand: 2017C209 Aalst Esplanadestraat 7 – bijlagen:

Bijlage 1: afbakening van het plangebied plan (ESRI-shapefile-bestand)

Bijlage 2: plannen van de bouwheer (3 PDF-bestanden)

Bijlage 3: Boorrapport DOV Vlaanderen – Esplanadestraat 18 (1 PDF-bestand)